LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO XI. JANUAR 1970 ŠTEVILKA 1

1980 TON TURBINSKE OPREME

V zadnjih mesecih smo prejeli naročila za naslednje hidroelektrarne:

HE Mratinje	**3 turbine**	**1022 ton**
HE Orlovac	**3 turbine**	**610 ton**
HE Buško blato	**1 turbina**	**50 ton**
HE Trebinje	**1 turbina**	**238 ton**
HE Mangapapa	**2 turbini**	**60 ton**
Skupno	**10 turbin**	**1980 ton**

Naše doslej najmočnejše turbine

Ni čudno, da so si inozemska konkurenčna podjetja zelo prizadevala dobiti naročilo turbin za novo črnogorsko hidroelektrarno Mratinje na Morači. Tri spiralne Francisove turbine z navpično gredjo po 160.000 KS na padcu 162 m ne predstavljajo sicer v svetovnih merilih rekorda po moči ali dimenzijah, pomenijo pa brez dvoma stroje, ki bi jih vsaka turbinska tvrdka s ponosom vpisala v seznam dokazil o svojih izkušnjah.

Tako bo napravil Litostroj!

Zmaga Litostroja v hudi konkurenčni borbi daje veliko priznanje naši konstrukcijski rešitvi. To priznanje pridobiva na vrednosti ob okoliščini, da je jugoslovanska praksa že zdavnaj nadomestila »licitacije« z »zbiranjem ponudb«. Konkurenčnih ponudb investitorji ne odpirajo hkrati v prisotnosti ponudnikov, temveč jih odpirajo sami in sproti, tako kot ponudbe pač prihajajo. Posamezne ponudbe dajejo investitorjem nove ideje in jim pomagajo oblikovati dodatne zahteve. Ponudbe za isti objekt so zato zahtevane večkrat. Posledica takega podaljšanega postopka pri izbiranju dobavitelja je, da v zadnji fazi konkurenčne borbe zmaga tisti ponudnik, katerega tehnična zasnova opreme obsega čimveč prednosti, ki so jih imele posamezne prejšnje ponudbe. Treba je torej ponuditi opremo izredno visoke kvalitete, zaradi česar pomeni za izbranega dobavitelja pridobitev posla toliko večje priznanje.

Mratinjske turbine pomenijo za Litostroj še več: bodo naše najmočnejše turbine, izdelane povsem samostojno, torej po naši dokumentaciji in s hidravlično obliko gonilnika, razvito in preizkušeno v sodelavi z inštitutom v Vižmarjih. Podajamo samo nekaj mer, ki dokazujejo veličino turbin:

premer gonilnika	3500 mm
premer gredi	850 mm
vstopni premer spirale	3200 mm

Pred turbinami bodo montirane lopute v tako imenovani pretočni izvedbi. Značilno zanjo je, da v odprti legi voda ne teče mimo zapiralnega telesa temveč skozenj, zaradi česar so hidravlične izgube znatno manjše. Tudi to vrsto loput je razvil Litostroj sam in preizkusil v inštitutu v Vižmarjih. — Regulatorji bodo opremljeni z elektronskimi glavami ASEA.

Povečanje dosedanjih dosežkov

Hidroelektrarno Orlovac gradi dalmatinsko elektrogospodarstvo ob zgornjem toku reke Rude, ki se nad Triljem izliva v Cetino. Dobivala bo vodo s kraške police, ki jo tvorita Livanjsko polje in Buško blato. Opremljena bo s tremi turbinami po 109.000 konjskih sil.

Tudi naročilo za te turbine nam ni padlo kot zrela hruška v naročje, temveč so bili potrebni dolgotrajni in veliki napori, da smo izločili iz igre tuje konkurente. Ta posel bi bil zanje zanimiv, saj gre za turbine znatnih moči na padcu 380 m, ki sodi že v zgornje področje padcev, ki jih je še mogoče obvladati s Francisovimi turbinami.

Zanimiv je bil posel tudi za Litostroj, saj smo na visokih padcih s Francisovimi turbinami tako rekoč »doma«. Pomislimo samo na svoje uspele dobave turbin v Indijo za hidroelektrarne Sholayar-Madras, Sholayar-Kerala in Periyar! Posel za HE Orlovac nam nudi priložnost, da na padcih blizu 400 m prebijemo črto 100.000 KS, pod katero smo se gibali z dosedanjimi dobavami. Posel nam je tako odprl možnost, da tudi na področjih visokih padcev približamo Litostroj nivoju svetovnih proizvajalcev Francisovih turbin.

Tako kot HE Mratinje bo tudi HE Orlovac polno avtomatizirana, kar pomeni, da bo mogoče staviti njene agregate v obratovanje z enim samim pritiskom na gumb. — Dolžnost zapiralnih organov pred turbinami bodo prevzeli kroglasti zasuni premera 1650 mm v naši priznano lahki, enostavni in zanesljivi varjeni izvedbi. — Tudi vloga HE Orlovac v elektroenergetskem sistemu terja elektronske regulatorje.

Izgubljeni posel

Buško blato bo po svoji naravi bolj črpalna postaja kot hidroelektrarna. O tem izrednem energetskem objektu smo v »Litostroju« obširno poročali že leta 1968. Napisali smo, da bodo pri Podgradini postavili dolinsko pregrado, ki bo kraško polje Buško blato spremenila v ogromno akumulacijsko jezero. Ob jesenskih in pomladnih deževjih se na Buško blato in sosednje Livanjsko polje zlijejo tolikšne količine vode, da jih HE Orlovac ne bi mogla sproti predelati. Nastale viške vode z Livanjskega polja bodo zato agregati, montirani tik pod pregrado pri Podgradini, dvigali v zbiralnik za pregrado. Ob sušnih mesecih pa bodo vodo iz Buškega blata izpuščali, da bo namakala Livanjsko polje in poganjala turbine v HE Orlovac. Padec med gladino v zbiralniku in odvodnem kanalu bodo agregati energetsko izkoriščali. Pri znižani gladini v jezeru pa bodo morali agregati črpati vodo iz jezera.

HE Buško blato sodi med tipične objekte, katerih projekt je napredoval ob ponudbah. Pri prvi ponudbi zahteve o koncepciji agregata sploh niso bile definirane, zaradi česar so ponudbe prinesle pestro množino rešitev. Litostroj se lahko pohvali, da je od vsega začetka predlagal agregate v edino gospodarni zasnovi, ki jo je kasneje sprejel izvedbeni projekt, tj. kot cevne črpalne turbine z dvosmernim črpanjem in enosmernim turbinskim obratovanjem.

Zavedali smo se, da [illegible] teh hidravlično in konstrukcijsko izredno zahtevnih agregatov prinesla podjetju neprecenljivo reputacijo, zato smo smatrali ponudbe za opremo HE Buško blato kot svojo prestižno dolžnost. Trudili smo se na vso moč tako v projektivi kot v Inštitutu Vižmarje, da smo razvili potrebno hidravlično obliko in ob rastočih ter vedno bolj določnih zahtevah investitorja sproti pripravljali zadovoljive ponudbe. Višek naših prizadevanj pomeni demonstracija delovanja cevne črpalne turbine na modelu v Inštitutu v Vižmarjih dne 14. marca 1969. Predstavnikom investitorja in njegovemu tehničnemu ekspertu smo dokazali, da naša hidravlična oblika gonilnika odlično ustreza vsem zahtevam obratovanja v HE Buško blato.

Število konkurentov se je vedno bolj manjšalo. Nazadnje sta ostala še dva: Litostroj in Escher Wyss Zürich. Hkrati s tem švicarskim proizvajalcem hidravličnih strojev smo pripravili še zadnjo ponudbo. Tehnično in komercialno je bila naša ponudba enakovredna švicarski. Investitor je vendar dal prednost inozemskemu dobavitelju. Namesto samostojne dobave vseh treh cevnih črpalnih turbin je dobil Litostroj v izdelavo le 50 ton sestavnih delov tretjega agregata po švicarskih risbah.

Nevarnost gibanja v krogu

Utemeljitev investitorja, zakaj se je odločil za tujega dobavitelja, je bila zelo kratka in preprosta: Litostroj nima izkušenj s cevnimi agregati!

Dalmatinskemu elektrogospodarstvu smo hvaležni, da nam je zaupalo naročilo za HE Orlovac. Zavedamo se tudi ključnega pomena HE Buško blato v energetskem sistemu in cenimo, da nam je vsaj s sodelavo na tretjem agregatu nekoliko pripognjena veja s cevnimi turbinami v naš doseg. Vse to nam ne dovoljuje kakršnih koli očitkov.

Negativno stališče kupca pa si je mogoče razlagati tudi načelno. V tem primeru ne moremo mirno mimo njega, posebno zato ne, ker nismo nanj naleteli prvič in ker so že marsikateri investitorji videli v »pomanjkanju izkušenj Litostroja« odprta vrata za odhod v inozemstvo.

Če bi vsi jugoslovanski graditelji hidroelektrarn doslej odklanjali Litostroj zaradi pomanjkanja njegovih izkušenj, potem ne bi bilo naše Jablanice, niti Srednje Drave niti Vrutoka in sploh nobene naše turbine. Začeli smo brez izkušenj in zrasli ob zaupanju naših domačih naročnikov. Mirno lahko rečemo, da jih nismo razočarali. Naše turbine ob-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVI DIREKTOR INŽ. MARKO KRŽIŠNIK:

Povečati proizvodnjo izboljšati organizacijo

PRVE DNI LETOŠNJEGA LETA JE PREVZEL DOLŽNOST GLAVNEGA DIREKTORJA NAŠEGA PODJETJA DIPL. INŽ. MARKO KRŽIŠNIK. OB ZAČETKU NJEGOVE POTI NA ODGOVORNEM MESTU SMO MU POSTAVILI NASLEDNJE VPRAŠANJE:

»Slišali smo za vaš program predvidene preusmeritve Litostroja v prihodnjem obdobju. Ta se skuda s trenutno zastavljenimi načrti razvoja naše tovarne. Povejte nam na kratko nekaj o perspektivah našega podjetja«.

Novi glavni direktor Litostroja dipl. inž. Marko Kržišnik

Litostroj ima že dolgoletno tradicijo v proizvodnji strojne opreme. To uspešno prodaja na jugoslovanskem in tujem tržišču.

Žal pa obseg investicij ne omogoča večjega razmaha te proizvodnje v Jugoslaviji. V izvoznih poslih je nujna prodaja na kredit, za to pa nima dovolj sredstev ne družba, ne podjetje. Zaradi tega si moramo pomagati sami. Z lastnimi močmi moramo povečati proizvodnjo, izboljšati organizacijo in tehnologijo ter povečati storilnost in akumulacijo. Če bomo izpolnili vse to, si bomo lahko zagotovili osnovni zaslužek. Zavedati se moramo, da je naša dosedanja proizvodnja temelj, na katerem slonijo možnosti za nadaljnji razvoj. V proizvodnji avtomobilov vidim dinamično preosnovo proizvodnje. V tem bomo uspeli le, če bomo organizirali velikoserijsko proizvodnjo, pri čemer bo nakup in prodaja avtomobilov zgolj posledica proizvodnje. Preorientacija, oziroma dodatna proizvodnja avtomobilskih delov pomeni povečanje dohodka na podlagi izvoza v inozemstvo, za katerega bomo dobili avtomobilske proizvode francoskega partnerja.

Izvoz bi morali povečati tudi v dosedanji osnovni proizvodnji. Gre za pereč problem deviznih sredstev, ki nam jih z vsakim dnem bolj primanjkuje.

Litostroj ne more svoje poslovne politike graditi podobno kot druga jugoslovanska podjetja iste stroke. Proizvodne programe moramo prilagoditi dejstvu, da bi morali imeti glede na višje življenjske stroške v Ljubljani tudi višje osebne dohodke.

V taki proizvodnji, kot jo imamo v Litostroju, je uspeh odvisen prav toliko od tehnike in organizacije kot od strokovnosti kadrov. Kljub razmeroma dobri strokovni strukturi se moramo boriti še za dvig le-te pri domačih kadrih, istočasno pa skrbeti za to, da bomo dobili čim več novega ustreznega kadra. Slaba točka politike zaposlovanja v Litostroju je morda v tem, da vse preveč naših delavcev odhaja iz podjetja in išče zaposlitve bodisi doma, bodisi na tujem. Za njihovo odhajanje je nedvomno vzrok v neustreznem nagrajevanju.

Litostroj uživa sloves v Jugoslaviji in tudi zunaj naših meja. Moji prvi vtisi so zelo ugodni, še zlasti zato, ker se mi zdi, da sem stopil v izredno dinamičen tok življenja podjetja. Prepričan sem, da bom našel tako v strokovnih krogih kot v kolektivu dobre in delavne sodelavce. Želim, da bi bil plod našega nadaljnjega skupnega dela zvišanje standarda članov našega kolektiva.

Ob odhodu tov. Jožeta Kopiniča s položaja generalnega direktorja našega podjetja mu izrekamo najboljše želje za nadaljnje uspešno delo z upanjem, da bo njegovo sodelovanje s tovarno tudi v bodoče tako plodno kot doslej.

DVAJSET LET SAMOUPRAVLJANJA V LITOSTROJU

26. januarja 1950. leta je bil v našem podjetju izvoljen prvi začasni organ delavskega samoupravljanja, to je delavski svet s 63 člani in prav tako 11-članski upravni odbor. Minilo je torej 20 let, ko so prodrle misli o samoupravljanju tudi v našo tovarno, čeprav samoupravljanje v naši državi takrat v današnji obliki še ni bilo zakonsko določeno.

Naloga prvega začasnega delavskega sveta in upravnega odbora je bila predvsem pripravljalnega značaja — izoblikovati teze pravic in dolžnosti ob prehodu podjetja v samoupravne pogoje. Tako je 2. 9. 1950 tisti zgodovinski dan, ko je bil simbolično predan ključ, uradno pa so prvi samoupravni organi prevzeli takrat upravljanje tovarne.

Ob tej priliki gre zahvala vsemu kolektivu, še posebej pa vsem organom samoupravljanja, da smo dosegli take samoupravne odnose, ki koristijo našemu podjetju, prav tako pa vsej naši socialistični družbi. V marsičem pa bi se naši uspehi še izboljšali, če bi se tega zavedali tudi tisti, ki težijo še vedno k čistemu mezdnemu odnosu.

Naš barometer

Čeprav smo že v novem letu, vseeno poglejmo, do kam so se dvignili stolpiči na našem barometru v minulem letu. Tokrat bo kontrola lažja. Ker je poslovno leto končano, bomo ugotavljali le položaj črnih stolpičev nasproti črti »100,00 % — december«, vmesni prazni prostor pa nas bo vizualno opozoril na naše neizpolnjene planirane rezultate. Toda ne prenaglimo se z negativnim ocenjevanjem, kajti razsodba o dobrih ali slabih rezultatih zahteva širšo obravnavo. Predvsem je potrebno ugotoviti, ali so to tisti največji možni (optimalni) rezultati, ki so bili ob danih pogojih doseženi. Saj vemo, da nekatere splošno znane gospodarske težave širšega značaja niso šle mimo nas in da jih imamo še vedno. Sicer pa — poglejmo najprej barometer!

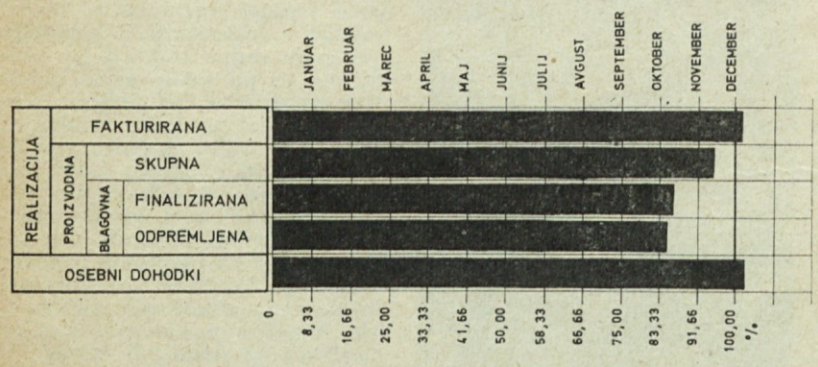

Stolpiča fakturirane realizacije in izplačanih osebnih dohodkov sta skoraj poravnana in presegata mejno črto 100 %! Torej sta ta dva plana izpolnjena (in celo rahlo presežena)! Izpolnitev plana fakturirane realizacije lahko imamo za lep uspeh, medtem ko bo upravičenost izplačila osebnih dohodkov pokazal šele celotni obračun poslovanja, ko bomo ugotavljali ustvarjeni dohodek. Ne pričakujemo pa presenečenja, saj smo osebne dohodke že med letom izplačevali dokaj previdno, vsekakor pa skladno z doseženimi rezultati in v planiranih razmerjih. Kot nam je znano, smo le v zadnjih treh mesecih leta nekoliko dodajali in tudi to z ozirom na pričakovane rezultate od v teh mesecih vloženega dela. Sicer pa je zadovoljiv osebni dohodek vedno dobra investicija.

Stolpič skupne proizvodnje je nekoliko krajši od 100 odstotkov. Še krajša pa sta stolpiča finalizirane in odpremljene blagovne proizvodnje. Zadnja dva sta sicer med seboj skoraj poravnana, kar ocenjujemo za pozitivno. Iz tega namreč sklepamo, da se zaloge gotovih izdelkov ne večajo, temveč gre vse proizvedeno blago tudi takoj iz podjetja. Toda to še ni odgovor, zakaj pri skupni proizvodnji in finalizirani blagovni proizvodnji nismo dosegli plana. Ko bodo samoupravni organi podjetja in proizvodnih enot ocenjevali poslovanje v letu 1969, se bodo prav gotovo zadržali pri teh dveh neizpolnjenih obvezah in upravičeno ugotavljali, ali je naša abeceda (PE MO, PE PK, PE FI) res storila vse, da bi bili rezultati še boljši oziroma, ali so bili doseženi res optimalni v danih pogojih. Mimogrede, gornjo abecedo bi morali dopolniti še z nekaterimi črkami: PPB, NB, FRS, PTO, TPD, KS itd., zaradi celovitejše obravnave, kajti kdor jih razume, jih bo prečital nekako takole: ustrezna naročila, reprodukcijski material, likvidna finančna sredstva, planiranje in terminiranje, norme, strokovni kader itd. To so dejansko nanizani problemi, ki so nas spremljali med proizvodnjo in vsak po svoje bili soudeleženi pri »neizpolnitvi« navedenih dveh planov. Vsekakor pa to ni dokončna in odločujoča ocena. Priporočamo le izluščenje koristnih izkušenj in njihovo uporabo v letu 1970. Natančnejšo analizo pa bomo prav gotovo našli v poslovnem poročilu za leto 1969, ocene pa med njegovo obravnavo.

Oglejmo si še številčne odčitke iz našega barometra, ki so konec decembra in hkrati konec leta takile:

Finančna realizacija:	%
— fakturirana	101,50
Blagovna proizvodnja:	
— skupna	95,99
— finalizirana	87,00
— odpremljena	85,88
Osebni dohodki:	
— izplačani	102,38

Kot vidimo, imamo tokrat samo en številčni stolpec, ki predstavlja odstotkovno izpolnitev celoletnih planov. Konec leta se namreč takoimenovani statični in dinamični plan združita v isto končno vrednost, medtem ko sta med letom nakazovala različne proizvodne obremenitve, statični plan enakomerne mesečne, dinamični plan pa neenake obremenitve v posameznih mesecih, torej različne poti do istega cilja.

Številčni odčitki iz barometra nam le potrdijo, kar je že bilo rečeno o položaju črnih stolpičev na barometru. Toda gornje ocene za vse podjetje pa ne veljajo za vse vrste proizvodov oziroma proizvodne enote. V skupnih številkah se po navadi skrivajo i dobri i slabi rezultati. Čeprav jih je morda zaradi različnih pogojev in različnih količin krivično primerjati med seboj, napravimo to vseeno za enega izmed kazalcev npr. skupno proizvodnjo:

Črpalke	68,34
Turbine	64,52
Talni transport	93,60
Dizel motorji	87,45
Cementarne	96,76
Žerjavi	113,79
Stiskalnice	81,82
Strojni deli	182,80
Orodje	143,90
PE FI — skupno	86,75
PE MO	101,91
PE VET	122,17
PE PK	107,65
Podjetje — skupno	95,99

Tiste vrste proizvodov ali tiste proizvodne enote, kjer je plan dosežen in presežen, smo označili s plusom. Takoj pa moramo poudariti, da je to merjenje rezultatov samo po enem kazalcu; po kateremkoli drugem kazalcu bi bili rezultati zopet drugačni. Prav tako so to prvi objavljeni (nekateri celo ocenjeni, zato zaenkrat še neuradni) podatki našega poslovanja v letu 1969. Točnejši in bolj vsestranski podatki pa bodo vidni iz poslovnega poročila.

Ob koncu serije dvanajstih člankov Naš barometer izrazimo upanje, da smo vsaj delno dosegli naš namen. Želeli smo, da sproti obveščamo o rezultatih svojega dela. Brez predsodkov smo objavljali dobre, kakor tudi manj dobre rezultate, toda vedno z velikim optimizmom in vero v sposobnost kolektiva in njegove lastne moči, da postane ekonomsko čim močnejši, kar se dejansko tudi dogaja. K temu pa lahko mnogo pripomore obveščenost ljudi. Vsestranska obveščenost namreč dodatno mobilizira ljudi, porajajo se neke dodatne sile, skupne sile za ustvaritev skupnih interesov in skupnih ciljev, ali kakor dostikrat pravimo: »Kaj vse bi napravili, če bi vsi fantje zagrabili kot en mož!« Uspehi in zadovoljstvo nam ne uidejo.

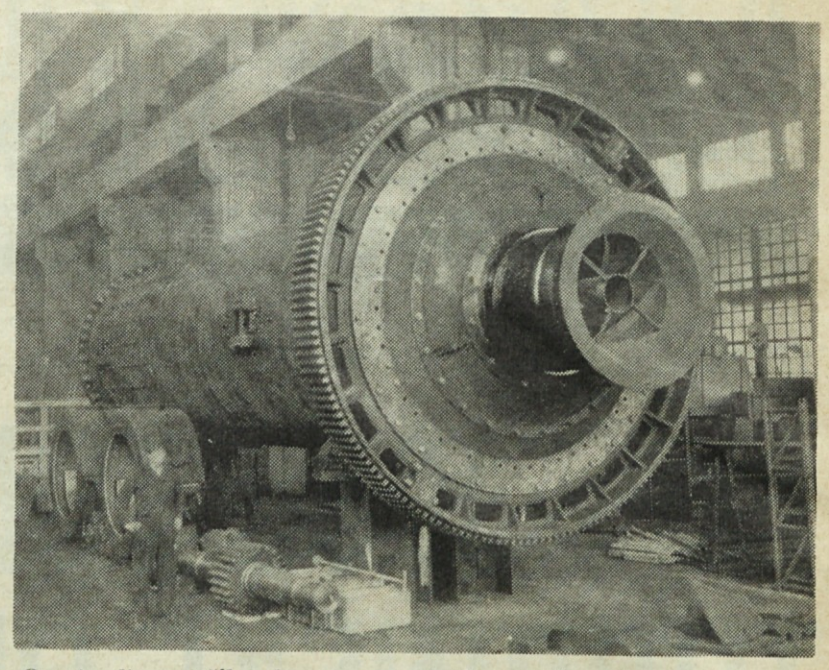

Cevni mlin s sušilno komoro za mletje surovine, ki smo ga izdelali pri nas za cementarno »Šar«. Premer mlina je 2800 m/m, dolžina 9800 m/m, njegova zmogljivost pa je 40 t/h

Obveščanje

Naš čas je čas neverjetnih tehničnih dosežkov, računalnih in elektronskih strojev, čas atomistike, kibernetike in avtomatizacije, čas selitve znanstvenikov, tudi nekvalificiranih delavcev iz dežel, kjer nimajo pogojev, tja, kjer imajo več možnosti, da se uveljavijo in čas, kjer sta hitrost in točnost delovnih operacij neobhodna. Prav zaradi tega pa imata dandanes v industriji dokumentacija in obveščanje izredno pomembno vlogo.

Pomembnost vloge preglednosti dokumentacije, pravočasnosti in temeljitosti obveščanja v vseh panogah znanosti je še bolj potrdilo dejstvo, da so Amerikanci, takrat ko so imeli težave s prvimi sateliti, prišli na misel, da so Sovjeti uspešnejši zaradi bolj organizirane znanstvene in tehnične dokumentacije.

Ne smemo misliti, da sta temeljita ter razvejana obveščenost življenjskega pomena le za države z gigantsko razvitimi industrijami, kot so ZDA, Japonska, Nemčija, ali pa, da je to bistveno le za države s kapitalističnim sistemom — poglejmo samo Sovjetsko zvezo in njen sistem obveščanja. Nasprotno, prav države v razvoju, države, ki se borijo za svoj prostor pod soncem industrije in ne nazadnje, prav pri nas, v državi z utečenim in preizkušenim sistemom samoupravljanja, je obveščanje in dokumentacija ekonomska potreba in samoupravna dolžnost.

Sociologi, ki so raziskovali fenomen samoupravljanja, so pred drugim prišli do zaključka, da pomeni stopnja obveščenosti obenem tudi stopnjo samoupravljanja. V zvezi s tem se nam ponuja sama od sebe naslednja trditev: Napredka samoupravljanja ne more biti brez temeljite obveščenosti. Že v prejšnji številki smo omenili, do kakšnih nesporazumov lahko pride v podjetjih s pomanjkljivim obveščanjem, n. pr. luka Reka itd. K temu naj še pripomnimo, da so sociologi ugotovili, da je proizvodnja brez urejenega obveščanja dokaj dražja od tiste, kjer so člani kolektiva temeljito obveščeni. Okrog 30—40 % časa zapravimo pri iskanju informacij, namesto da bi ta čas porabili za izkoriščanje le-teh.

Dokumentacija informacije v delovni organizaciji je sestavljena iz treh delov. To so: izvori informacij, sistem in uporabniki teh informacij.

Izvor informacij

a) Primarni in sekundarni — knjige, znanstvene razprave in periodične razprave (revije, razni časopisi, posebno še tovarniški, ki so eden najbolj bogatih virov informacij o neposrednem proizvajalcu).

b) Neposredni in posredni — direktni razgovori, tako s člani kolektiva kot z ljudmi zunaj tovarne, poslovno dopisovanje, seminarji, kongresi, razstave, velesejmi itd.

Sistem

To je metodologija in klasifikacija virov obveščanja. Lahko bi dejali, da je sistem področno, predmetno in tematsko urejevanje informativnega materiala, njegova katalogizacija in objavljanje.

V informativno dokumentacijo spada: bibliografije, katalogi, foto-dokumentacija, statistični priročniki, slovarji, strokovna literatura, diagrami poslovanja itd.

Uporabniki informacij

To so vsi zainteresirani člani kolektiva ali ljudje zunaj njega, ki pridejo k viru informacij po podatke o: pojavu, ideji, stvari, predmetu, organizaciji, postopku, dogodku, spremembah, novostih itd.

Morda bo videti ta prikaz sistema obveščanja dokaj zapleten, morda bo nekaterim tudi odveč, saj »tako ali tako tiste stvari, ki me zanima, ne veste, ali mi je nočete povedati«. Bistvo marsikaterega nesporazuma v zvezi z obveščanjem in njegovim pomenom v podjetju je prav gotovo v odporu do novosti in sprememb, ki je našim ljudem kar nekako vkoreninjen.

Prav gotovo bi bili vsi skeptiki in oni, ki z nezaupanjem gledajo na obveščanje v delovnih kolektivih pomirjeni, če bi se zavedali dejstva, da je prava informacija v pravem času pravemu človeku pogoj za pravilno odločitev.

Sklepi samoupravnih organov

Na 14. redni seji dne 24. in 25. 12. 1969 so člani UO podjetja med drugim razpravljali o planu za leto 1970 in ugotovili, da je pripravljen v taki obliki, da se ga lahko da DS PE/S v javno obravnavo.

UOP je potrdil razpored prostih sobot tako, kot ga je pripravil sekretariat s pripombo, da se sobota 2. maja plača kot delovna sobota; izpad efektivnih ur drugega maja se nadomesti na dan devetega maja.

UOP je na predlog DR sklenil, da se DR dovoli dodatno izplačilo osebnega dohodka v višini 4.605.000 Sdin za letošnje leto, kar predstavlja zvišanje mesečnega poprečja od 86.600 na 94.237 starih dinarjev.

UOP predlaga DSP:

a) Potrditev poročila razpisne komisije za mesto generalnega direktorja in razrešitev dosedanjega generalnega direktorja Jožeta Kopiniča z 31. 12. 1969.

b) Potrditev pravilnika o delitvi osebnih dohodkov na gradbišču HE Kodayar in HE Sholayar II. v Indiji.

UOP je razpravljal o plačevanju uslug v OA za leto 1969 in ugotovil, da so nekatere nejasnosti glede cen na zdravstvene storitve, zato je naročil direktorju FRS, da s predstavnikom zdravstvenega doma uredi plačevanje.

Da bi odpravili nekatere nejasnosti, oziroma olajšali poslovanje strokovnih služb UOP pooblašča DS PE/S, da na podlagi dosedanje prakse samostojno dodeljujejo najemniške stanovanjske prostore. To velja v primeru, ko stanovanje izprazni delavec njihove ožje delovne skupnosti, oziroma samoupravne enote. Dano pooblastilo ne velja za garsonjere v SD II.

Prav tako UOP pooblašča kadrovski sektor, da še vnaprej samostojno razdeljuje stanovanja v barakah in samska ležišča. UOP lahko skladno z 42. čl. pravilnika o razdeljevanju stanovanj zadrži ali omeji pravice DS PE/S in kadrovskega sektorja, ki izhajajo iz danih pooblastil.

Na 15. redni seji, dne 30. 12. 69 so člani UO podjetja med drugim razpravljali o predlogu plana za leto 1970 in o pripombah DS PE/S na plan.

Pripombe so se nanašale na število zaposlenih v PE/S, ki naj izpolnijo predloženi plan za leto 1970 in na zagotovitev še manjkajočih naročil ter pravočasno dobavo potrebnega materiala za proizvodnjo.

UOP je na osnovi obširne razprave predlagal DSP, da sprejme predloženi plan z nekaterimi osnovnimi parametri.

a) Sprejme se predloženi količinski plan skupne in blagovne proizvodnje, finančni plan s planom investicijskega vzdrževanja in planom nadomestitve osnovnih sredstev ter plan kadrov v predloženi višini.

b) Med letom so možne spremembe planskih postavk največ v višini ± 5 % s tem, da se osnovna razmerja v bistvu ne spreminjajo.

c) Že v prvem tromesečju je potrebno zagotoviti manjkajoče količine naročil s tem, da se dotok naročil nadzira.

d) V prvem tromesečju je potrebno zagotoviti s planom predvideno število zaposlenih, predvsem je treba zapolniti nezasedena delovna mesta v proizvodnji.

e) Podvzeti je treba vse ukrepe za pravočasen dotok potrebnega reprodukcijskega materiala.

f) Upoštevati je treba osnovno načelo plana, da moramo doseči z našim delom poprečne osebne dohodke v višini 1350 din na zaposlenega.

UOP je obravnaval teze o organizaciji obračuna proizvodnje in delitve OD po PE ter odložil sklepanja o tem problemu, dokler službe in samoupravne komisije ne predlože ustreznih predlogov. UOP naroča službam, da pripravijo celotno gradivo z ustreznimi kazalci poskusnih obračunov do 15. I. 1970.

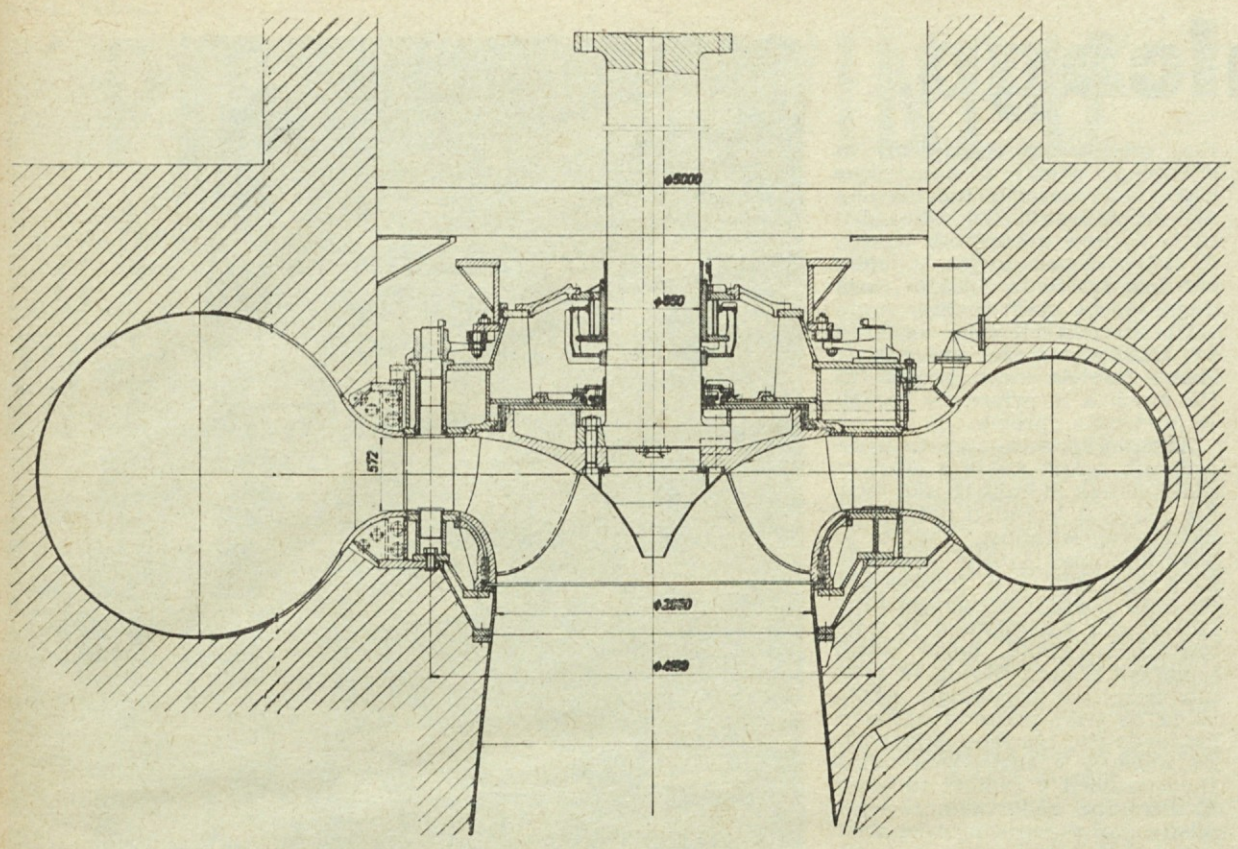

Projekt turbine za HE Mratinje

1980 ton turbinske opreme

(Nadaljevanje s 1. strani)

ratujejo enako dobro kot tuje in na naših strojih je bilo celo sorazmerno manj spodrsljajev, kot so jih zagrešili tujci na svojih dobavah.

Kdo, mislite, je pomagal Neyrpicu do njegove veljave, če ne francosko elektrogospodarstvo? Kdo je omogočil Rivi, Voithu, Nohabubu, Charmilessu, Escher Wyssu itd. k njihovemu vzponu, če ne njihovi domači naročniki? In kdo naj bi nam dal priložnost za pridobitev referenc, če ne domači investitorji? Naročniki iz zamejstva prav gotovo ne. Pri izvoznih poslih je namerč osnovni pogoj, da je izbrani dobavitelj že uspešno opremil enakovreden objekt. Izvozni uspehi lahko le slede uspehom na domačem trgu, obratno ne more biti. Očitki torej, ki prihajajo s strani naših elektrogospodarskih podjetij, da na nekaterih področjih nimamo potrebnih izkušenj, zato ne morejo leteti na naše podjetje, temveč naj si jih arhivira kar naše elektrogospodarstvo samo. Naša domača industrija vodnih turbin bo slej ko prej prav takšna, kakršno bo hotelo naše elektrogospodarstvo in nič drugačna. Napori Litostroja so samo sekundarnega pomena.

Če naj v prihodnje izgubljamo domače naročnike zaradi pomanjkanja izkušenj, izkušenj tudi nikoli ne bomo imeli! Bo reforma pretrgala ta sklenjeni krog? Upajmo! Reformi ne more biti vseeno, ali naj naš denar prispeva k rasti našega ali tujega gospodarstva. Reforma tudi terja izvoz, mora ga nam torej omogočiti.

Utemeljeno sodelovanje

Dobri dve leti obratujeta v HE Trebinje na Trebinjščici dva agregata po 60 MVA s turbinama po 74.000 KS na padcu 86,5 m. Turbini je izdelala italijanska tvrdka Riva iz Milana. Litostroj takrat ni predložil svoje ponudbe, ker je bila oprema plačana s kreditom vlade ZDA, pri katerem domača industrija kot dobavitelj ni prihajala v poštev.

Leta 1969 se je investitor (Hidroelektrarne na Trebinjščici) odločil, da bo kupil in montiral še tretji agregat. To pot nas je pozval, naj predložimo svojo ponudbo. Ponudili smo ustrezno turbino, ki je temeljila na doma razviti in preizkušeni obliki gonilnika in je v vsakem pogledu zadovoljevala zahtevam investitorja. Zato smo bili neprijetno presenečeni, ko nam je investitor zaupal naročilo s pogojem, da turbine dobavimo v sodelavi z Rivo in po dokumentaciji Rive. Na pogoj smo pristali, ko smo ga razčlenili z investitorjevega stališča.

Prav zares se ne da zagovarjati, da bi bila v HE Trebinje tretja turbina drugačna kot prvi dve. Vzdrževanje, obratovanje in nadomestni deli terjajo enakost agregatov.

Drugi razlog za sodelavo z Rivo pa se skriva v okoliščini, da je investitor z obema italijanskima turbinama izredno zadovoljen. Turbini sta odlični tako v pogledu izkoristka kot odpornosti proti kavitaciji in zanesljivosti obratovanja. Boljših ne bi bilo mogoče izdelati! Turbini sodita med redke uvožene stroje te vrste, ki niso pokazali nobenih napak niti ob prvem vrtenju, niti po dveh letih obratovanja. Projektirani in izdelani sta po načelih, ki jih spoštuje tudi Litostroj: hidravličnim strojem ne kaže zmanjševati njihovih dimenzij preko tehnično sprejemljive meje, čeprav bi komercialna stran terjala tak ukrep zaradi znižanja lastne cene.

Tako bomo torej turbino izdelali po dokumentaciji Rive, pri čemer si je naš italijanski partner pridržal dobavo gonilnika, gredi in regulatorske glave.

Prodor na novozelandski trg

Pri izvoznih prizadevanjih je potrebno obilno in dolgotrajno potrpljenje. Kdor ga nima ali ga izgubi, ne uspe. Litostroj si od leta 1960 vztrajno prizadeva, da bi svoje turbine pričel prodajati tudi v Novo Zelandijo, oddaljeno državo na Tihem oceanu. Tega leta smo namreč tja ponudili turbine za dve hidroelektrarni (Matahina in Benmore).

Bili bi pretirani optimisti, če bi v imenu tam še povsem neznanega Litostroja pričakovali naročila za turbine po 51.000 oziroma 127.000 KS. Naročila res nismo dobili. Toda prejeli smo prijazno pisemce, s katerim se nam Novozelandčani zahvaljujejo za izvrstno ponudbo, ki so jo bili prisiljeni s spoštovanjem odkloniti. Posel pač dobi med vsemi ponudniki samo eden. To pismo ni pomenilo mnogo, pa vendar je imelo določeno vrednost: spoznali so nas.

Drugi poskus smo napravili pet let kasneje s ponudbami za turbine po 53.000 in 69.000 KS za HE Maraetai in HE Tokaanu. Tudi tokrat nismo uspeli.

Ponudbi v letu 1969 za HE Mangapapa in HE Rauhihi pa sta »vžgali«. Prejeli smo prednaročilo za dve turbini po 10.700 KS na padcu 149 m za HE Mangapapa. Turbini sta res najmanjši od vseh, kar smo jih ponudili v Novo Zelandijo. Toda začetek je tu in ta nekaj velja v deželi, ki ima bogat hidroenergetski potencial in krije s hidroelektrarnami večino svojih potreb po energiji.

1971 — leto preizkušnje

Že večkrat smo ugotovili, da je prihajanje naročil v valovih neprijetna značilnost naše turbinske proizvodnje. Zaradi pomanjkanja dolgoročnega načrta izgradnje naših hidroenergetskih objektov se moramo z njo pač sprijazniti. Bolje je, da prihajajo naročila neenakomerno, kot da bi jih sploh ne dobivali.

Vso našteto opremo v skupni teži 1980 ton moramo glede na napredovanje gradbenih del dobaviti leta 1971. Po pogodbenih obveznostih tako bogatega leta nismo imeli od 1966, kar dokazuje naslednji pregled:

leto	ton turbinske opreme
1966	3980
1967	713
1968	104
1969	465
1970	592
1971	1980

Osnovna dolžnost naše turbinske proizvodnje mora biti, da kakovostno opremo dobavimo v pogodbenih rokih. S proizvodnjo je sicer zelo težko slediti znatnemu nihanju naročil, toda spregledati ne smemo niti enega ukrepa, ki nam bi omogočil izvršitev naših pogodbenih obveznosti v roku. Sedaj je čas za tako načrtovanje proizvodnje, da v letošnjem letu ne realiziramo samo dobav, ki po pogodbah zapadejo to leto, temveč tudi že pričnemo s pripravami in proizvodnjo opreme, ki jo bo treba dobaviti leta 1971.

Te svoje dolžnosti se moramo toliko bolj zavedati, ker bomo po vsej verjetnosti obveznosti za leto 1971 v kratkem povečali še z novimi naročili. »Val«, ki ga bomo morali obvladati, bo torej še višji, čeprav obveznosti iz leta 1966 ne bo dosegel.

Upamo, da bomo preizkušnjo naših organizacijskih in proizvodnih sposobnosti v l. 1971 uspešneje prestali kot leta 1966. Odpravimo že proslule »rebalanse planov«, s katerimi ob koncu vsakega leta prenesemo del dolžnosti v prihodnje leto. Odlaganje naših obveznosti ne zvišuje niti ugleda podjetja niti naših plač, temveč le prispeva k naši legendarnosti kot zamujevalca pogodbenih rokov. Vsi, ki smo vključeni v proizvodni proces, raje uporabimo vse sile, da bo vsakdo opravil svojo dolžnost v roku.

Leopold Šolc, dipl. ing.

SODELOVANJE RENAULT - LITOSTROJ

S pričetkom proizvodnje vozil se je pojavila možnost in potreba vgradnje doma izdelanih avtomobilskih delov. Ta skupina avtomobilskih delov, ki jih vgrajujemo le na domačem montažnem traku in jih ne dobavljamo svojemu partnerju Renaultu, je le za lastne potrebe. V domači terminologiji nimamo še izraza, ki bi v celoti zajel pojem »nationalisation« v francoščini, ki ne pomeni nacionalizacije, kot smo jo pri nas nekoč razumeli, temveč izdelovanje avtodelov za lastne potrebe. Primeren izraz bo treba še poiskati ali ga celo na novo skovati.

Kakor hitro se na proizvodnem traku pojavi nek model avtomobila v večjih količinah, je lahko s primernim izborom določiti večje število delov, ki bi jih dobavljala domača podjetja. Tu gre predvsem za standardne strojne elemente, kot so različni vijaki, posebni vijaki, s katerimi imajo naši izdelovalci težave. Sem spadajo še izdelki iz gume (prekrivala poda v avtomobilu, odbojniki na odbijačih, gumijasta tesnila okoli oken in vrat), ki niso preveč zahtevni. Razmeroma lahko je izdelati tudi potrebna maziva, olja in lake, katerih proizvodnja v Jugoslaviji je dokaj kvalitetna. Taki in podobni avtomobilski deli nimajo posebnega vpliva na funkcionalnost vozila in jih zato uvrščamo v skupino izdelkov, ki jih najlaže izdelamo.

V naslednji, rekli bi srednje težki skupini, so avtomobilski deli, katerih vpliv na funkcionalnost vozila je večji. To so predvsem stekla, akumulatorji, žarnice itd. Razumljivo je, da kupec ne bo zadovoljen, če bomo v avto vgrajevali slabe akumulatorje ali pa žarnice, ki hitro pregorevajo.

V tretjo skupino uvrščamo že zelo zahtevne avtomobilske dele, ki funkcionalno bistveno vplivajo na delovanje in kvaliteto vozila. Takšni elementi so deli na motorju, razsvetljavi, signalizaciji, krmilnem mehanizmu, amortizerju itd. Že slab čistilec za gorivo ali olje, vgrajen v motor avtomobila, ima bistven vpliv na življenjsko dobo avta.

Za varnost vožnje je zelo važno pravilno delovanje žarometov in signalnih luči.

V našem podjetju sedaj izdelujemo študijo, kaj in katere modele bomo delali za lastne potrebe. Vsaka taka proizvodnja je vezana na tehnične in tehnološke zahteve našega partnerja, saj nosi vozilo njegove karakteristike in ime. Tako delo temelji na njegovi dokumentaciji, ki je seveda prirejena za naše potrebe. Francoska dokumentacija se dokaj razlikuje od naše, ki smo jo v veliki meri razvili na temeljih DIN norm. Kolikor hočemo preudarno gospodariti, bo seveda potrebno upoštevati nekatera splošno veljavna pravila.

Tu mislim predvsem na problem menjave modelov. Sodelovanje v taki mednarodni kooperaciji ima veliko prednost v tem, da lahko sledimo v proizvodnji novih modelov našega partnerja. Pri proizvodnji delov za domače potrebe moramo paziti na to, da bi prešli brez škode na izdelovanje novih modelov. Napačno bi bilo izdelovati katerikoli večji del karoserije ali celo karoserijo, če se zavedamo, da to zahteva velika in draga orodja, ki se amortizirajo šele po 200.000 vozilih. Teh pa ni mogoče na trgu prodati v kratkem času življenjske dobe nekega modela.

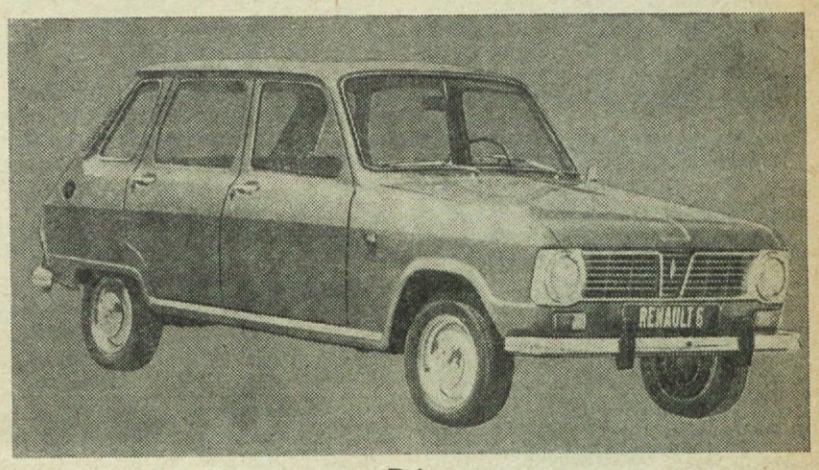

R 6

Podobno je tudi z izdelovanjem celotnega motorja le za lastne potrebe. Visoke investicije, ki so potrebne za proizvodnjo motorja ne opravičujejo gospodarne izdelave v malih serijah, saj je nemogoče amortizirati potrebna sredstva. Lahko pa bi proizvajali nekatere dele in organizirali delno montažo, ki dovoljuje vgradnjo teh delov.

Avtomobilsko tržišče zahteva različne modele v različnih količinah. Tako je pri najbolj množičnem modelu možnost proizvodnje mnogo večja kot pri težjem in dražjem avtomobilu, ki ga kupci ne zahtevajo. Pri takih modelih se bomo pač morali omejiti na najnujnejše.

Nek del lahko izdelamo razmeroma hitro in gospodarno, se pravi po ceni, ki ustreza svetovnemu trgu. V tem primeru je izdelava dela za domače potrebe le prva stopnja za kasnejšo dobavo inozemskemu partnerju. Vsak avtomobilski del, ki ga izdelamo, moramo narediti po načelih, ki smo jih našteli pri izdelavi delov za protidobave: v enaki kvaliteti, v določenih rokih, v določeni količini in po določeni ceni. Cena je pri izdelovanju za domače potrebe nekoliko nižja. Pri dobavi inozemskemu partnerju je potrebno od bazne cene, ki velja fco njegova

(Nadaljevanje na 4. strani)

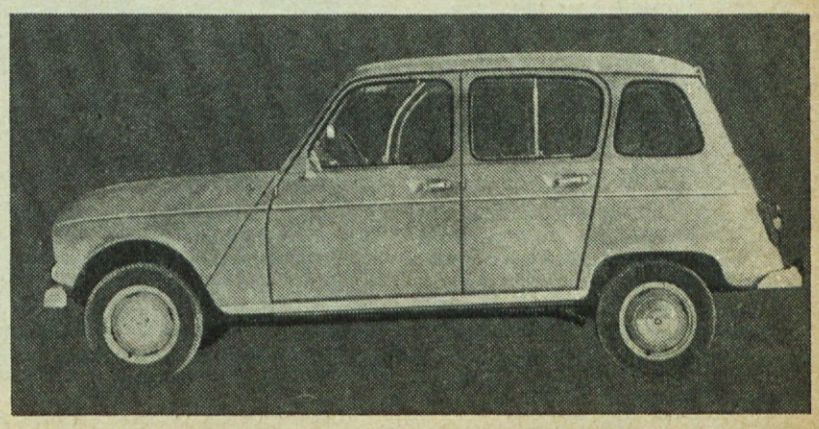

R 4

Videl sem Chicago

(Nadaljevanje)

Litostroj se je udeležil licitacije z zelo ugodno ceno. V zvezi s tem je Harza zahtevala obisk naših predstavnikov, ki naj bi pojasnili tehnično izvedbo naše ponujene opreme. Ta zahteva me je pravzaprav privedla v Chicago.

Na ogromnem poslopju, imenovanem Riverside Building, s številko 400 na West Madison Street sem zaman iskal napis Harza. Povsem logično! Pročelje poslopja bi bilo premajhno za napisne plošče vseh tvrdk, ki jim daje streho. Šele skromen napis na steklenih vratih v 9. nadstropju mi je potrdil, da sem prišel prav.

Sprejela me je telefonistka, ki hkrati opravlja tudi službo receptorja. Njena hišna centrala ni nameščena v posebni kabini, temveč kar ob pisalni mizi v prostoru, kjer dela še 5 ali 6 daktilografk. O medsebojnih motnjah ni govora. Namesto zvonca poznajo le skromno brnenje, telefonirajo šepetaje in tudi električni pisalni stroji so tišji kot pri nas.

Na sestanku, kjer je sedelo nasproti mene 5 inženirjev Harze, sem najprej predstavil Litostroj in njegov proizvodni program. V odgovor je podpredsednik Harze kratko opisal njihovo podjetje ter mi izročil njihov prospekt. Prospekt omenjam zato, ker na prvih straneh niso objavljene fotografije objektov, temveč portreti vseh starejših inženirjev Harze s kratko biografijo in poudarkom na letih strokovnih izkušenj. Njim so torej ljudje prvo in glavno, ker je od ljudi odvisno uspevanje podjetja! Svoj kader tudi načrtno vzgajajo. Sestanku sta prisostvovala dva mlada inženirja brez pravice poseganja v razpravo. Pisala sta zapisnik.

Veliki Janez

Zdelo se mi je, da so ljudje na ulicah nekoliko bolj resni kot pri nas in da se tu zadržujejo le zaradi opravkov. Pač se ne motim, ko ugotavljam, da smo v Ljubljani pri obleki skrbnejši kot v Chicagu. Moja konfekcija »Mura« je na ulici učinkovala preimenitno med ljudmi, ki se tudi v zrelejših letih z nekaterimi izjemami oblačijo pisano, nekoliko nemarno ali površno, tako nekako kot mlajši pri nas. V pisarnah in uradih sem bil enak med enakimi.

V izložbenih oknih trgovin odseva socialna razlika prebivalstva. Imenitnejše trgovine — predvsem za konfekcijo in obutev — z višjimi cenami in estetsko opremljenimi izložbami so za petičnejše meščane. Spodnje plasti ljudstva kupujejo ob razprodajah v trgovinah s sejmarsko nabitimi in kričavimi izložbami. Izložb te vrste, ki jih mnogo vidiš na State Streetu, v Ljubljani ne najdeš. Se že moraš potruditi v kako stransko ulico Trsta.

Absolutno gledano so cene v splošnem visoke. Moških čevljev menda ne dobiš izpod 15 $. Konfekcija je dražja kot pri nas. Menim, da ljudje tudi s cenami mesa niso preveč zadovoljni. Mesnice v našem pomenu besede sicer nisem videl, pač pa sem na šaljivi razglednici prebral, da vegetarijanca osreči že sam pogled na današnje cene mesa. Druga razglednica pa je želela naslovljencu plačo iz leta 1969, cene iz leta 1950 in davke iz leta 1935. Inflacija je torej v teku.

V Chicagu imajo deljen delovni čas. Med opoldanskim odmorom navalijo na »cafeterije«, tj. na samopostrežne restavracije, kjer z obedom lahko opraviš v manj kot pol ure. Te restavracije so polne tudi zvečer, čeprav se takrat več tako ne mudi. Cene so namreč zelo ugodne in skoraj take kot pri nas, saj si za poldrugi dolar lahko privoščiš res izdatno kosilo ali večerjo. Če hočeš po jedi posedeti in pokramljati, potem moraš v »restaurant«. Tam te skrbno postrežejo. Dobrine tudi sredi belega dne uživaš v zastrtem prostoru ob siju sveče. Stane te desetkrat več kot v samopostrežni. — Imeniten obed pri siju sveče in ob slabi vidljivosti nikakor ne morem uskladiti z ljubeznijo Amerikancev do mavričnih barv njihovih omak, slaščic, kompotov in želejev.

HARZA ENGINEERING COMPANY

Ta tvrdka, ki zaposluje 350 inženirjev, je največja projektantska organizacija Amerike za energetske objekte in namakalne naprave. Prevzema tudi izvajanje projektiranih del ali nadziranje njihove gradnje in montaže. Njen sloves, utrjen z lepim številom zgrajenih objektov, sega domalega po vsem svetu.

Po naročilu etiopske direkcije za razsvetljavo in energijo je Harza izdelala idejni projekt za HE Finchaa in pripravila ponudbo turbinske opreme.

Napisati moram, da sem v dosedanjih svojih stikih s strokovnjaki velikih in industrijsko močnih narodov le redko doživel tolikšno nepristranost, kot so jo pokazali amerikanski inženirji. Brez kakršnih koli predsodkov do njim povsem neznanega Litostroja so z zanimanjem in odobravanjem sledili opisu naših tehničnih rešitev. Morda je k temu nekoliko pripomogla okoliščina, da sva s podpredsednikom ugotovila isto obrobno dejavnost: on sodeluje v ameriškem tehniškem odboru 4 (vodne turbine) Mednarodne elektrotehniške komisije, jaz v jugoslovanskem.

ŠE NEKAJ BELEŽK IZ AMERIKE

Pustimo strokovne razgovore, o katerih bo tako ali tako treba poročati na drugem mestu! Naj raje pobrskam po beležnici in zapišem še kakšno zanimivost.

Tovarišice bo najbrž zanimalo, da bodo čikaške dame to zimo nosile plašče skoraj do tal ali pa dolge zvonaste hlače z mini kožuhom. Tako modo nakazujejo izložbe za zgornje plasti.

Na trgovino z metrskim blagom v Chicagu nisem naletel. Poje le konfekcija in polkonfekcija. — Knjigarne z lepo vezanimi knjigami, kakršne poznamo mi, so redke. Mnogo pa je manj uglednih trgovin s policami polnimi broširanih knjig. Tu je samopostrežba. Knjigo lahko na pol prebereš, preden se odločiš za nakup. V teh lokalih je vedno mnogo kupcev in to ne samo pred policami, na katerih je eksplodiral seks.

Seksualne revolucije na ulicah ni opaziti zaradi že omenjenih moralnih načel. Javno izobešenim reklamnim slikam filmskih igralk v toplessu nalepijo zvezdice, da zadoste predpisom. Znotraj kinematografov je revolucija v polnem teku. Tako kot pri nas, si tudi v Ameriki skoraj ni več mogoče misliti filma brez pikantnih scen. Predvajajo pa tudi že filme, ki so samo seksualni od začetka do konca in brez druge vsebine.

Kdor misli, da bo v gostinskih lokalih Chicaga, kjer se ljudje hranijo in ne zabavajo, lahko odpočil oči na oblinah mladih natakaric, se bridko moti. V teh lokalih strežejo le starejše dame med 55 in 70 leti. Kje delajo mlade, nisem mogel ugotoviti.

Navadno postavljajo spomenike pisateljem, pesnikom, vojskovodjem, politikom; inženirjem ne, ker jim očividno ne pripisujejo posebnih zaslug. V Chicagu so bili drugačnega mnenja in postavili spomenik v obliki visokega vodnega stolpa inženirju, ki je zgradil prvi vodovod. Tega moža spoštujejo še danes, sicer bi mu že davno podrli spomenik, ki resno ovira promet.

Picassojeva skulptura

Ko greš v Ameriko, pusti doma tudi prepričanje, da mora biti arhitektura mesta vsaj nekoliko enotna. V Ameriki očividno velja načelo, da je mesto tem lepše, čim več je v njem nasprotij. Še veliko bolj kot »svinjski mehur« na Ajdovščini učinkuje tuje s svojo arhitekturo Veliki Janez in nebotičnika Marina Tower. Tudi je težko razumeti, kaj dela na Meščanskem trgu 15 m visoka in 162 ton težka Picassojeva kovinska skulptura, za katero menda niti bog oče ne ve, kaj pomeni.

Strahovito pa se v Ameriki prileže Kranjcu, da napitnin skoraj ni. Vzamejo sicer, če daš, toda niso nasilni, ne terjajo in ne zamerijo, če ne daš. Trdo življenje je vsem majhnim ljudem vcepilo v meso in kri, da je treba zaslužiti z delom. Drobiž pošteno vračajo do zadnjega centa. Nisem opazil, da si je hotel kdo kaj drobiža neupravičeno zadržati. Pač pa na ulicah naletiš na beračenje. Domalega vsi, ki beračijo, že s svojim videzom oznanjajo nepogasljivo žejo.

Za zaključek še tri nasvete, če bo koga od čitateljev zaneslo čez lužo:

1. Telegrama ne išči na pošti, ker se s telegrafiranjem ukvarjajo posebna in samostojna podjetja.
2. Če kaniš pisati razglednico, nalepi nanjo najprej znamke, nato šele napiši naslov. Ne veš namreč, kolikšne znamke boš dobil iz avtomata in koliko bo ostalo prostora za naslov.
3. Z Amerikanci se ne spuščaj v zemljepisne razprave, sicer lahko postaneš predomišljav celo ob svojem minimalnem znanju geografije.

L. Šolc, dipl. ing.

SODELOVANJE RENAULT — LITOSTROJ

(Nadaljevanje s 3. strani)

tovarna, odšteti njegovo uvozno carino in prevozne stroške tako, da je cena, ki jo dobi izdelovalec precej nižja od cene, ki jo dobi v našem primeru francoski izdelovalec. Pri proizvodnji za domače potrebe pa lahko k ceni fco tovarna partnerja prištejemo še stroške prevoza v Ljubljano in našo uvozno carino. S tem postane cena avtodela ugodna že pri manjših serijah, saj je precej višja kot pa za francoskega izdelovalca. Zato je število avtomobilskih delov, ki jih lahko gospodarno izdelujemo, precej veliko.

Ob izdelovanju avtodela za domače potrebe nabira in nabere proizvajalec potrebne izkušnje, tako da kasneje lahko prične izdelovati avtodele za protidobave in tako konkurira v tej veji proizvodnje. Proizvodnja za domače potrebe je pogosto le predpriprava za kasnejšo proizvodnjo avtodelov v velikem obsegu. To pa je tudi večkrat cilj kooperantov in matičnega podjetja pri organizaciji te proizvodnje.

Inž. M. S.

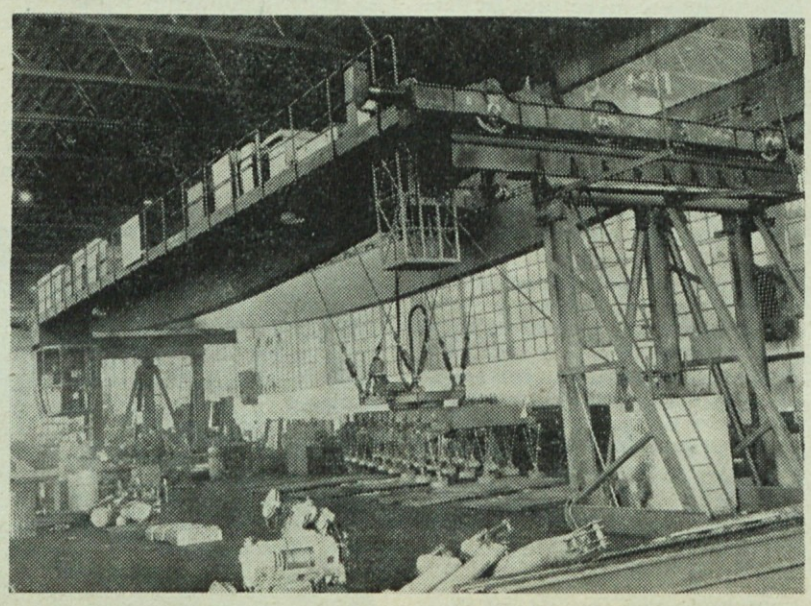

Delavniška montaža žerjava za ladjedelnico »3. maj« na Reki. Nosilnost žerjava je 10 Mp, razpon 23 m

MANDATNE DOBE SAMOUPRAVNIH ORGANOV IN NJIHOVI PREDSEDNIKI V DVAJSETIH LETIH SAMOUPRAVLJANJA

Delavski svet podjetja:

MANDATNA DOBA	PREDSEDNIK
26. 1. 1950 — 2. 9. 1950	FRANC ČERNIVEC
2. 9. 1950 — 18. 3. 1952	IVAN PAVŠELJ
18. 3. 1952 — 25. 2. 1954	ALBIN VIPOTNIK
25. 2. 1954 — 27. 3. 1956	JOŽE JAGER
27. 3. 1956 — 4. 4. 1958	MARTIN FINC
4. 4. 1958 — 17. 5. 1960	STANE PETERCA
17. 5. 1960 — 18. 5. 1964	MILAN VIDMAR
18. 5. 1964 — 4. 5. 1967	MARJAN KOMPOLŠEK
4. 5. 1967 — 9. 5. 1968	FRANC JEVNIKAR
9. 5. 1968 — 23. 4. 1969	VIKTOR NOLIMAL
23. 4. 1969 —	ANTON PAPEŽ

Upravni odbor podjetja:

MANDATNA DOBA	PREDSEDNIK
26. 1. 1950 — 18. 3. 1952	STANE JELOČNIK
18. 3. 1952 — 27. 3. 1953	JAKOB POGAČAR
27. 3. 1953 — 27. 3. 1956	STANE KOPRIVNIK
27. 3. 1956 — 4. 4. 1958	MIRKO DEBELJAK
4. 4. 1958 — 17. 5. 1960	FRANC POTEKO
17. 5. 1960 — 17. 10. 1960	RUDI JESENŠEK
17. 10. 1960 — 16. 5. 1961	FRANC KRANJC
16. 5. 1961 — 16. 5. 1962	VINKO KOŽUH
16. 5. 1962 — 9. 5. 1963	MIRKO DEBELJAK
9. 5. 1963 — 16. 6. 1964	RUDI JESENŠEK
16. 6. 1964 — 2. 6. 1965	MARKO CELARC
2. 6. 1965 — 16. 5. 1967	VIKTOR NOLIMAL
16. 5. 1967 — 28. 4. 1969	FRANC GREGORIČ
28. 4. 1969 —	ANTON KOVIČ

Milan Vidmar

PISMO IZ GVINEJE

Po odobritvi UO podjetja za potovanje v Gvinejo smo odšli na montažo dveh francisovih turbin s skupno močjo 22.000 KM, žerjavne proge in žerjava 60 + 10 t ter nekaj vodnjaških črpalk.

Nihče od nas še ni bil v Gvineji, zato nam je bila pot v to daljno afriško deželo pot v neznano. Afrike ne moreš spoznati le iz pripovedovanja ljudi, ali branja knjig. Pravo sliko življenja v Afriki si pridobiš šele po večmesečnem bivanju v srcu te vroče dežele. Zdi se mi, da smo prišli v deželo, iz katere bomo odšli bolj izkušeni in bogatejši v poznavanju prirode in ljudi.

Dvodnevno potovanje z letalom je lahko svojevrsten užitek ali pa trpljenje. Prva postaja na poti je bil Dunaj, odkoder smo takoj nadaljevali pot do prelepe Prage. Takoj po večerji smo si ogledali znamenito gostišče na Bojištu »U kaliha«. V slavni Švejkovi gostilni smo spili dobro češko pivo, pokusili zelo pikanten Švejkov golaž ter pri poslušanju stare lajne malo pokramljali. Večer je bil kratek in ogledati smo si morali še veliko pivnico črnega piva pri Fleku. Lep majski večer je privabil sem polno tujcev, ki so se ob starih hrastovih mizah nalivali s to žlahtno črno pijačo.

Drugi dan je bila pot nekoliko daljša. Z letalom češke družbe smo leteli nad prelepim Marseillom do Rabata polnih 5 ur in nato od Rabata do Dakra zopet 4 ure. Po dveurnem postanku v Dakru smo nadaljevali pot proti Gvineji. Enourna vožnja nad deželo je bila zanimiva, saj smo hoteli že v zraku ugotoviti, kje in kako bomo živeli. Videli smo pokrajino, ki je prepletena z mnogimi rekami, jezeri in obrobljena z morjem. Človek si nehote predstavlja Afriko kot puščavo, kjer ni vode, z ogromnimi zalogami peska ali pa kot neprehodno džunglo, polno divjih živali, kjer preži nevarnost z vseh strani. Ko smo izstopili iz letala, smo se oznojili v trenutku. Vlaga nas je obdala z vseh strani, prišla je tudi v nas, saj smo jo občutili pri dihanju. Z ene strani vročina preko 45 °C, z druge pa vlaga, ki dosega tudi 99 %.

Značilna hiša v Gvineji imenovana »merone«

Z avtobusom v naselje Kale

Na letališču so nas sprejeli predstavniki Energoprojekta. Avtobus, ki je prišel v to daljno deželo tudi iz Jugoslavije, nas je peljal po lepi asfaltirani cesti proti naselju Jugoslovanov, ki se imenuje Kale. Lepi palmovi gozdovi, nasadi ananasa, banan, predvsem pa ljudje in njihovi domovi, ki jih imenujejo »merone«, dajejo pravi vtis, da si res nekje v Afriki, v deželi, za katero si nisem nikoli mislil, da jo bom videl, kaj šele živel in delal v njej. Po 120km dolgi vijugasti cesti, ki pelje celo do Kankana, oddaljenega 600 km, smo prišli v naše naselje. Naselje je postavljeno ob umetnem jezeru, ki zadržuje 14 milijonov kubikov vode. Tu so lepe lesene hišice in nekaj zidanih stavb. Naselje, kjer je že 150 Jugoslovanov, je zelo prostorno. V naselju je voda in elektrika. Za vse to je bilo treba mnogo dela in denarja. Tu je tudi velika kuhinja z jedilnico in ambulanta z našim osebjem. Iz naselja do najbližjega mesta Kindije, ki je tretje največje mesto v Gvineji, je le 30 km. Okoli našega naselja pa je mnogo vasi.

Ogled gradbišča

Glavni investitor za celotno gradbišče je Energoprojekt iz Beograda. Izvajalci posameznih del pa so: Plamen — Beograd za mehanizacijo, Mavrovo za zemeljska dela, Energoinvest — Sarajevo za trafo postajo in elektrifikacijo, Dalekovod — Zagreb za daljnovode, Rade Končar za generatorje, Metalna za hidroopremo, Litostroj za turbine. Torej Jugoslavija v malem, saj smo tu predstavniki vseh narodnosti in republik, ter še nekaj Madžarov in Bolgarov.

Tu nameravajo zgraditi dvoje jezov, Banija z 230 milijoni kubikov vode in Kale s 14 milijoni kubikov vode. Tu bo stala še strojnica z vsemi svojimi priključki in cevovod v dolžini 300 m.

Štirinajstdnevno privajanje

Velike temperaturne spremembe, večja vlažnost zraka, nov način prehrane, novo okolje in ljudje, vse to zahteva svoj čas prilagajanja. Bili smo zadovoljni, da smo zdravi, kljub temu, da je bilo v nas nekaj, čemur bi rekli domotožje. Pred nami je en sam cilj, opraviti delo v čim krajšem času, čim bolje in se čimprej zdravi vrniti k svojim družinam.

Prvi uspehi pri delu in pohvalne besede skupini

Ni se bilo lahko privaditi na delo pri taki vročini, ko se oznojiš, če samo miruješ. Marsičemu se je bilo treba še prilagoditi. Rezali smo dolge delovne hlače in naredili kratke, odvrgli bluze in delali samo v majicah, nosili smo s seboj dvojno obleko in perilo, da smo se med delom lahko preoblekli. Po dobrem mesecu dela smo dosegli prvi uspeh. Žerjav 60 + 10 ton nosilnosti s progo je bil zmontiran in preizkušen. Mešana komisija investitorja — Energoprojekta in domačih inženirjev, med katerimi je bil tudi Toure Samin, generalni direktor SNE (elektrogospodarstvo Gvineje), nam je dala vse priznanje za opravljeno kvalitetno delo. V razgovoru nam je generalni direktor SNE dejal, da je v lanski zimi obiskal naše podjetje, ko je bilo —17°C in 1 meter snega. O našem podjetju se je zelo pohvalno izrazil.

Izlet v bližnjo okolico

Investitor nam je omogočil, da smo si ogledali manjšo centralo, oddaljeno od nas 30 km. To centralo GRANDES CHUTES — Veliki slap, so pričeli graditi Francozi 1954 leta, v času, ko je bila Gvineja njihova kolonija. Postavili so dve Francisovi turbini po 6863 KM. Litostrojčani smo v letu 1963 postavili še dve enaki turbini. Po razgovoru z direktorjem central in njihovimi ljudmi smo zvedeli, da so z našima turbinama zelo zadovoljni, kakor tudi z ostalo opremo, ki jo je montiral Litostroj. V naši skupini sta na praksi tudi dva njihova strojnika.

Prvo kopanje v oceanu

Čeprav je bilo v mesecu maju skoraj konec sezone, smo Evropejci to imeli za višek sezone. Sonce je neusmiljeno grelo. Tokrat so nas zapeljali v predel, kjer so same ambasade, na plažo, kjer se kopljejo skoraj sami belci. Lepa peščena plaža se je počasi spuščala v globine oceana tako, da smo morali kar precej daleč v vodo, da smo lahko zaplavali. Voda ni bila najbolj čista, saj so mali valovi mešali vodo z mivko. Ob obali so stale velike skale, podobne vulkanskim ostankom. Zaradi sončenja nas je zvečer bolela glava in imeli smo celo malo temperature.

Tudi sončenje je nevarno, saj kaj hitro ogoriš in tudi kmalu si spet bel, podobno kot v planinah. Oseka je bila tako močna, da je ob drugi uri popoldne vode enostavno zmanjkalo, ker se je preselila tudi do 500 metrov od obale. O slanosti morja vam ne bi mogel nič povedati, saj je bilo za tak preizkus le malo preumazano.

Ogled mesta Conakri

Ker v kopalni sezoni vozi redno vsako nedeljo v Conakri naš avtobus, smo en dan izkoristili za ogled mesta. Conakri je mesto s 50.000 prebivalci, ki so naseljeni na polotoku. Zaradi svoje lege in dostopa je Conakri sicer glavno mesto, ni pa največje. Mesto ima tudi veliko pristanišče. Tujec najprej opazi prekrasno moderno poslopje parlamenta, ki je postavljeno ob morju, s čudovitim parkom na eni in velikim parkirnim prostorom na drugi strani. Zgradba je delo Kitajcev in je opremljena z vsem modernim razkošjem. Videti je, da so jim Rusi za protiutež zgradili zelo velik stadion s pokrito tribuno, nogometnim igriščem in vsemi atletskimi napravami. Ob stadionu je najmodernejši olimpijski plavalni bazen, ki je ograjen in ima pokrite tribune. Domačini so nam povedali, da so tekmovanja in turnirji le v večernih urah. »Institut politehnik« sem si ogledal bolj službeno. V tem institutu deluje njihovih sedem fakultet in sicer: strojna, elektro, gradbena, lesna, medicinska, agronomska in ekonomska fakulteta. V večini primerov so konstruktorji iz Sovjetske zveze, le nekaj je domačih. V mestu je nekaj velikih hotelov, a pravijo, da je najlepši Hotel de France. Njihovega gledališča še nismo videli, upamo pa, da si bomo lahko ogledali to njihovo umetnost, predvsem pa njihovo folkloro.

Pozdrav vsem znancem
Naselje, kjer živijo Jugoslovani, ki pomagajo graditi hidroelektrarno v Gvineji

Glavni prodajni center je vsekakor mestni trg. Sadja in zelenjave je mnogo. Po vonju spoznaš, da je prodaja rib zelo razširjena veja prehrambene trgovine. V mesnicah prodajajo govedino in ovčetino. Najbolj razširjena pa je trgovina z mešanim blagom. Tu lahko dobiš vse, od kitajskega kemičnega svinčnika, sukanca, cigaret, ur (samo slabše vrste), kiča, do izdelkov domače obrti. Vse, kar ti srce poželi. Cene so podobne našim, le da je uradni tečaj franka 5 krat večji. S športno opremo je nekoliko drugače. Žogice za namizni tenis ali nogometno žogo dobiš le z dovoljenjem nekega višjega organa. Na trgu je tudi dovolj raznega tekstila. Za to so tudi posebne trgovine, katerih lastniki so Libanonci.

In kakšne so cene? Penzijoni v hotelih se vrte od 3 do 5 tisoč frankov. Naj omenim, da sem plačal v Hotelu de France za dva jajčka na oko, en kruh in eno pivo 1300 Gv. frankov ali 6.500.— Sdin. K sreči nimamo možnosti, da bi šli večkrat v bližnjo Kindijo, kjer te lahko samo dve pivi spravita ob pamet in denar (eno pivo 350 Gv. frankov ali 1750 Sdin).

Operacija zaradi vročine — krajšanje hlač

Prehrana domačinov

Ob gvinejski obali je mnogo tropskih gozdov. V notranjosti se gozdovi zredčijo in prehajajo v savane, kjer se menjavajo deževne in suhe dobe. Za domačo prehrano pridelujejo riž, ki zaradi visokega odstotka vlage v deževnih dneh raste tudi po bregovih, kar je seveda svojevrstna posebnost.

Okoli svojih domov sadijo domačini predvsem koruzo in sirek ter gomoljnico maniok, ki jo jedo surovo ali kuhano. Pečena sveža manioka ima podoben okus kot naš mlad krompir. Pečejo jo v olju ali na ražnju. Sadje, ki ga je vse leto dovolj, je njihova glavna hrana. Poleg banan, kokosa in ananasa je zelo okusen mango (vrsta breskev), ki je zelo sočen in vitaminski. Sadež je težak do 1/2 kg. Domačini jedo neslan riž, ker soli sploh ne poznajo, prav tako ne sladkorja. V savanah rede govedo, ob vodah in potokih, kjer so pretežno naseljeni, sejejo tudi proso, nekaj bombaža in arašide.

Domačini so pretežno muslimani. Oblečeni so, tako moški, kot ženske, v nekakšne tunike.

Pretežni del Gvineje je bil nekdaj francosko kolonialno ozemlje in je zato tukaj uradni jezik francoščina.

Tu vlada še vedno mnogoženstvo — več ko ima kdo žen, bogatejši je in bolj ga častijo. Domačini živijo v slamnatih »voglatih«, kakor imenujejo svoja bivališča. V naši bližini ob jezeru živijo tri glavna plemena: Susu, Fula in Mainaki. Pri teh plemenih velja nevesta 50.000 Gv. frankov, pri nekaterih drugih pa celo več.

Zanimivo je tudi to, da zemlja ni od nikogar — seveda je državna, in jo lahko vzame in obdeluje vsak, ki hoče delati. Zemlja ni povsod enako dobra in jo zaenkrat še lahko izbirajo. Čiščenje zemljišča je zelo enostavno. Gosto zaraščena zemljišča z visoko travo (trava je visoka tudi do 2 metra) in raznim grmovjem v sušni dobi zažgejo in zemlja je tako očiščena. S takim načinom uničujejo tudi prepotrebno drevje. Vso zemljo obdelujejo ročno z malimi motikami. Urejene plantaže, ki so last tujcev, pa bi lahko tudi strojno obdelovali.

Kako se hranimo Jugoslovani?

Energoprojekt iz Beograda je organiziral tudi prehrano za nas Jugoslovane. V pretežni večini jemo samo konzervirano hrano, ki nam jo pošilja iz Jugoslavije z ladjo ljubljanska Prehrana. Enkrat tedensko dobimo sveže meso — govedino ali ovčetino, ki ga kupijo tu na bližnjih farmah. Za zajtrk in malico dobimo prvovrstno Gavrilovičevo salamo, ribe, sir in včasih tudi vampe. Najboljše salame, najboljšo suho vratovino itd. jemo zato, ker bi se drugačna hrana prehitro pokvarila. Vodo dobivamo iz rezervoarjev, ki jih polnijo naše črpalke. Vodo obvezno kloriramo in za pitje še filtriramo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Zanima vas...

PRISLI V MESECU DECEMBRU 1969

Zaradi izpopolnitve prostih delovnih mest

PA
Delavci: Vinko Pečjak, Slavko Škufca, Drago Dinhauser, Franc Kogovšek, Drago Zavodnik, Pavle Tavčar, Alojz Hribernik, Slavko Mišmaš, Pavle Popovič, Andrej Marinko, Avgust Slapnik, Slavko Škufca, Pavel Bastelj, Marko Vidmar, Niko Grebenar, Anton Krafogel, Franc Hrovat, Jože Žnidaršič, Jože Pevc, Ivan Jerom, Živojin Čokič, Jakob Kopitar, Rafael Dornik; avtomehaniki: Vinko Sovič, Štefan Kovač, Janez Kokalj, Viktor Marčič, Jernej Benedičič; referenti: Miro Berčič, Jelka Kunaver, Nevenka Grabner; pralca: Jože Šuštaršič in Ivan Plešnik; receptor: Janez Pleško, predajalec Andrej Karlin, delovodja Alojz Mavec, skl. del. Franc Gostečnik, fin. knjig. Gizela Petelin, avtoelektričar Franc Miklič, delavca Dušan Ljubaje in Janez Petrič.

FI
Ključavničarji: Zlatko Kapič, Bojan Beržan, Jože Šinkovec, Bojan Kuder, Franc Okorn; ostrilca Bojan Platovšek in Alojz Hrastovec; ročna brusilca Jovo Uračevič in Ludvik Drobež, strugar Rajko Jurjevčič, rezkalec Gojko Samardžija, skladiščnik Slavka Koželj; snažilci: Miljana Golubovič, Vida Hribar in Avgust Pograjc.

MO
Čistilci: Salih Zukanovič, Franc Hočevar, Ilija Katilovič, Anton Jakopič, Stane Vidmar, livarja Peter Gakovič in Peter Vujaškovič, sejal. peska Franc Papež in Jože Novak, ključavničarja Ljubko Svalina in Sejfudin Nozič, šamotar Slavko Zajec, pripr. peska Henrik Hočevar in Alojz Šinkovec, žerjavovodja Mirko Verbič.

PK
Plam. rezalec Muhamed Kurtuvič, konstr. ključ. Miha Klobučar.

VET
Karist Stane Blatnik, elektr. Ivan Slaviček.

KS
Admin. Majda Vidic in Metka Bertoncelj, socialni del. Janez Kralj, eviden. Olga Bezovnak.

Spl.
Snažilke: Veronika Štibler, Tinca Šturm, Slavka Blatnik, Zofija Jernejčič, Ana Kuhelj.

PTO
Referent Marija Zorc, eviden. Olga Javorski, transp. del. Anton Sladič.

NB
Transportni delavci: Stane Lakner, Anton Vadunec, Anton Janžovnik, embalažer Anton Sadar.

PRB
Konstr. Vitomir Janjič.

PPB
Zastopnik v Splitu Tomislav Šimetin.

FRS
Knjigovodja Miroslava Nikolič.

ODŠLI V MESECU DECEMBRU 1969

FI
Zmago Brenčič, Drago Bertoncelj, Janez Šipec, Vinko Kavčič, Franc Vidrih, Vehbi Dulovi, Karel Vitman, Franc Gašparac, Ivan Bizjak, Branko Korbar, Milan Novak, Janez Košir, Djorde Jonović, Djordje Avramovič, Peter Jovanovič, Branko Ramačinovič, Petrika Stanikič.

VET
Jože Klančišar, Jože Gliha, Stanislav Zavodnik.

NB
Kristina Nedeljko, Slavko Flander.

MO
Ivan Mayerhold, Pavel Prosen, Pavle Andročec.

PK
Anton Mandelj, Rajko Daljevič.

PA
Dragica Zabovnik, Jelena Zabukovec.

KS
Stanislav Škufca, Martin Blatnik.

DUR
Marija Skok, Jakov Ladan.

SK
Slavko Tomanič

Spl. s.
Jernej Bezlaj

Je potrebno posebej vabiti?

(Iz poročila propagandista na občnem zboru PD)

Dandanašnji je življenje postalo sila preprosto: televizija ti prinese poceni in hitro novice z vsega sveta in še z Lune povrh, z avtom se sprehodiš z enega konca Slovenije do drugega tako rekoč mimogrede, časopisi in revije nas na tekočem traku pitajo s svetovnimi škandali, domačimi zanimivostmi, bliščem in bedo novih valov, v podjetjih leto za letom dvigujemo produktivnost za toliko in toliko — in tako naprej — vse je postalo že čisto avtomatsko — sami pritiski na gumbe: človek, njegovo življenje, čustvovanje, osebnost stopa vedno bolj v ozadje, požira ga družba, obdeluje stroj.

Pri tem pozabljamo, da je prav človek tista osnovna celica, ki mora ostati zdrava, dobra, poštena, če hočemo, da bo taka tudi družba. In prizadevanja planincev so usmerjena prav v to: vzgojiti zdravega človeka, dobrega tovariša, poštenega člana družbe.

Prav tem prizadevanjem pa so v veliko oporo sredstva, ki so planincem za njihovo delo na razpolago: to je predvsem lepota naše domovine, naših gora.

»Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti«...

Koliko jih je in v čem vse se skrivajo: v odsvitu jutranjega sonca na vrheh, v plesu oblakov, podečih se nad žitnimi polji, v zuborenju gorskega potoka, obdanega z živorumenimi kalužnicami, v drobnem cvetu Cojzove zvončnice, ki si je sam bogvedi kako našla svoj prostor v trdi skali, v ponosnih macesnih, z žarečim ognjem jesenskega sonca oblitih, v neštetih biserih, razsutih čez snežno ravan, v skrivenčenem viharniku, pomniku tisočerih bojev za obstanek, v gamsu samotarju, ki čeprav izobčen iz črede, se vedno ponosno gospodari v robeh, v marljivi mravlji ob poti, v omamnem vonju planinskih trav in rož, da, celo v škrobotanju deževnih kapelj na škodlasto streho planinskega senika in še in še — kdo bi naštevel!

Res, kdo bi našteval — treba je videti, treba doživeti! Ne gre to vedno na lahek način — na pritisk na gumb, toda prav doživetja, ki niso prišla sama po sebi in je bilo zadnje treba nekaj žrtvovati, so najlepša in najdragocenejša.

ETO

Ljubezen jemlje duhovitost tistim moškim, ki jo imajo in jo daje tistim, ki je nimajo.

Roche

—o—

Življenje je kot šahovska igra, mi naredimo načrt, kako bomo igrali, vse pa je odvisno od tega, kar bo naredil nasprotnik; tega pa vodi usoda.

Schopenhauer

Planine so visoke kot prej...

Sredi decembra so se litostrojski planinci zbrali v prijazni dvoranici IC Litostroj, da vržejo kritičen pogled na prehojene stezice, se pogovore o novih načrtih in načinu dela v bodoče.

Iz poročil posameznih referentov in razgovora, ki se je razvil ob njih, je bilo razvidno, da je društvo tudi dvaindvajseto leto svojega delovanja uspešno končalo. Trle so ga pač znane težave, ki omrtve za krajše obdobje zdaj delo ene, zdaj spet druge sekcije, kar je povsem razumljivo, saj imajo odborniki — sami amaterski delavci — tudi lastne obveznosti. Kljub upoštevanju opravičljivih okoliščin je predsednik Stane Vogelnik z dobršno mero kritičnih pripomb ocenil delo v preteklem letu in nakazal nekaj smernic za bodoče. Posebno velja to za izletniško dejavnost, ki je bila doslej vse preveč odvisna od čakanja na primerno vreme, razpoloženje vodičev in podobno. V bodoče bo morala postati ena glavnih in mnogo bolj upoštevanih oblik rekreacije — prav planinci pa so poklicani, da ji k temu pomagajo.

Največje težave pa so z mladinskim odsekom, ki kar ne more zaživeti. Pred leti je bil že na dobri poti k uspešnejšemu delovanju, v zadnjem času pa so njegova prizadevanja spet zvodenela.

Zelo podjetni so — čeprav maloštevilni — alpinisti. Celo vrsto pomembnih vzponov so opravili, tako v domačih kot v tujih gorah. Markacisti so obnovili lepo število markacij v Soriškem območju in še na odrejenem delu Dolenjske.

Smučarji so spravili pod streho vsakoletno tovariško srečanje v tekih, skokih in veleslalomu na Sorici in se že vestno pripravljajo na novo sezono.

Iz gospodarske dejavnosti je treba omeniti nabavo letnih in zimskih spominskih znakov ter razglednic za planino.

Novi odbor ima nekaj manj članov kot doslej, predseduje pa mu še naprej Stane Vogelnik.

Navzoči predstavnik Planinske zveze Slovenije tov. Tonček Strojin je na zboru izročil kot priznanje za dolgoletno delo v planinski organizaciji srebrna častna znaka z diplomo društvenima delavcema Marici Šparemblek in Tonetu Ermanu.

Občni zbor so planinci zaključili s predvajanjem okrog 250 izredno uspelih barvnih diapozitivov in kratkih filmov, ki jih je posnel član društva Vinko Kabaj.

Lani v novembru je odšel v pokoj čistilec ulitkov Francelj Murgelj Našemu vestnemu sodelavcu želimo veliko srečnih dni v pokoju

Poškodbe v novembru

V mesecu novembru je bilo v našem podjetju 38 poškodb, od tega jih je bilo v MO 11, v PK 5, v FI 15, v VET 3 in v sektorjih 4.

Zaradi poškodb smo izgubili 636 delovnih dni, v MO 232, v PK 16, v FI 304, v VET 46 in v sektorjih 38 dni.

Glavo je imel poškodovano 1 delavec, oči 8, telo 1, prste rok 17, ostali del roke 3, noge pa si je poškodovalo 8 delavcev.

Največ poškodb se je pripetilo v torek 11, sledijo sreda 9, četrtek 7, sobota 6 ter ponedeljek 5.

V mesecu novembru je bilo 7 poškodb manj kot v istem mesecu lanskega leta.

Poškodbe v decembru

V mesecu decembru smo imeli 48 poškodb, od tega 6 na poti v službo in iz službe. V MO je bilo 19 poškodb, v PK 4, v FI 16, v VET 3 in v sektorjih 6 poškodb.

Zaradi poškodb smo imeli izgubljenih 665 delovnih dni, 306 v MO, 39 v PK, 248 v FI, 29 v VET in 43 delovnih dni v sektorjih.

Glavo si je poškodoval en delavec, oči 14, telo 2, prste rok 15, ostali del roke 7, nogo pa si je poškodovalo 9 delavcev.

Največ poškodb je bilo v ponedeljek 11, sledijo torek 10, sreda 9, petek 8, četrtek in petek pa 5 poškodb.

V mesecu decembru je bilo 12 poškodb manj kot v istem mesecu lanskega leta.

Pisali so o nas...

»Ptujski tednik« je 11. decembra 1969 objavil vest z naslovom »Pomoč tudi iz Ljubljane«, ki jo ponatiskujemo.

Prebivalci Zg. Nove vasi prav gotovo ne bodo nikoli pozabili tistega usodnega požara, ki jim je upepelil domačije. Bol se bo pomešala z nujo, po vrnitvi med ožgane zidove pa bo življenje ponovno boj za večji kos kruha. Le malo ljudi je v Sloveniji, ki ne bi vedeli za njihovo tragedijo. Sočustvovanje je premalo, da bi izrekli vse tiste besede, ki so ostale neizrečene. Znani in neznani ljudje so še enkrat dokazali, da beseda solidarnost ni samo beseda. Pred dnevi so Slovensko Bistrico obiskali predstavniki delovnega kolektiva Litostroj iz Ljubljane in na obisku pri tajniku skupščine občine Stevu Ebrlu obljubili pomoč za pogorelce. Delavci te ljubljanske tovarne so, po vesteh v radiu in časnikih sklenili, da bodo pomagali pri izgradnji novih domačij.

Veliko ljudi je ob tej priložnosti priskočilo na pomoč. Žalost je zajela tudi tiste, ki niso še nikoli slišali za to pohorsko vasico. Ljudje smo še enkrat dokazali pripadnost enega k drugemu.

Radost se bo spet naselila med domove. Ob večerih, ko bo od Velikega vrha zapihal veter in zamajal pohorske gozdove, bodo domačini spregovorili o soljudeh, ki so v težkih trenutkih priskočili na pomoč in ulili še več upanja. Spomini bodo sveži, spomini na sotovariše, ki v stiski niso pozabili nanje.

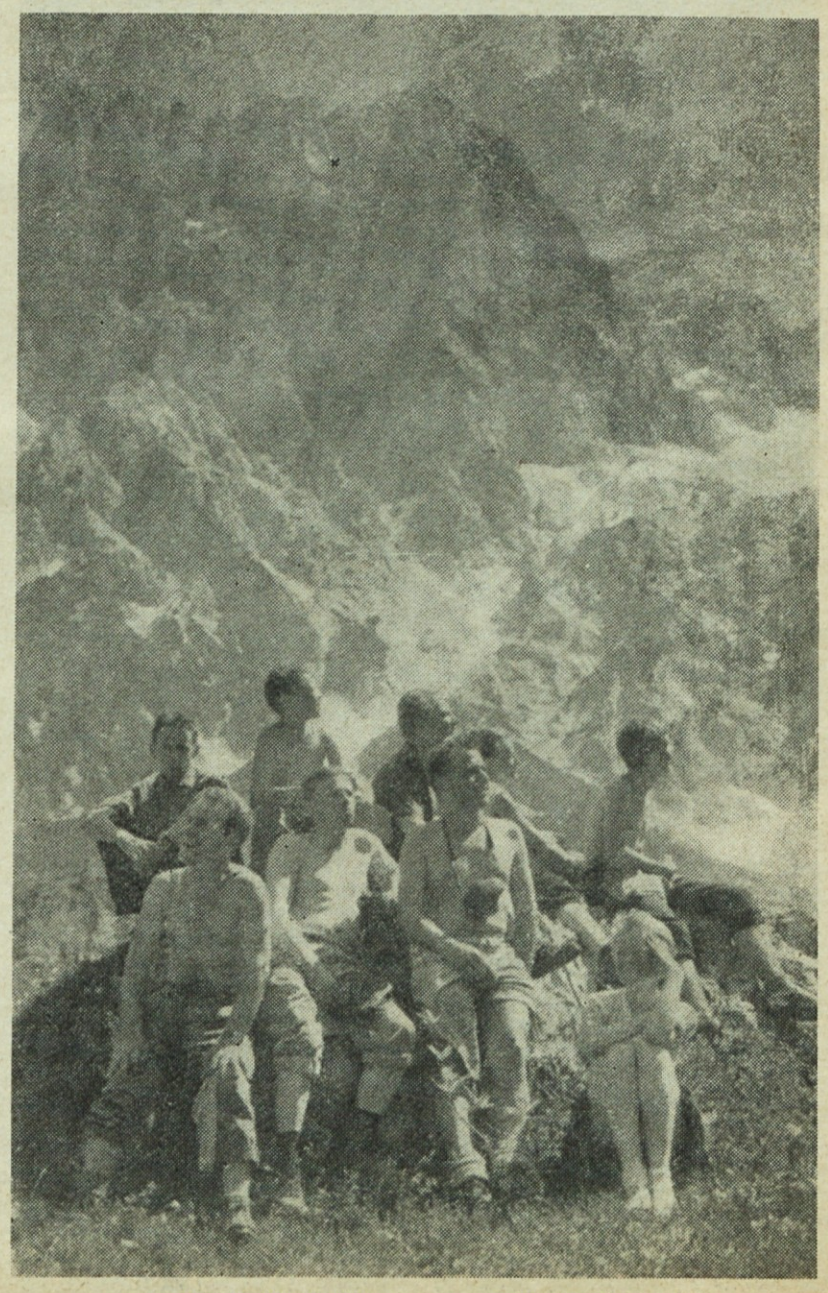

Toplo je planinsko sonce — (Foto T. Erman)

ČLOVEK IN DELO

Zdravje, delo in produktivnost

Kot smo že omenili, je naloga ergonomije prilagoditi delo človeku tako, da bo s čim manjšim trudom dosegel čim večji učinek. Potrebno bo najti take tehnološke postopke, ki bodo terjali od človeka čim manj telesnega napora in bodo čim manj škodili človeškemu telesu. Zato je treba upoštevati še vse ostale dejavnike: temperaturo zraka, žarčenje ali sevanje (n. pr. temperatura taline, razžarjenega predmeta, temperaturo motorja v obratovanju), gibanje zraka, vlago v zraku itd.

Ob zelo visoki temperaturi zraka ne more človeško telo oddajati svoje toplote v okolico. Zato se telesna temperatura dvigne, srce začne biti hitreje, množi se število napak pri delu in človeka se polašča dremavica.

Če je temperatura zraka prenizka, človeško telo oddaja okolici preveč toplote in se ohladi. Človek prične drgetati, mišice postajajo toge, zmanjšuje se sposobnost zbranosti (koncentracije) pri delu.

Pri previsoki temperaturi zraka je potrebno zboljšati ventilacijo, uvajati svež zrak in odvajati toplega, medtem ko je treba pri nizkih temperaturah zrak ogrevati in povečati toplotno sevanje grelnih teles.

Najboljši pogoji za delo v pisarnah ali za sedeče lahko delo (finomehanika n. pr.) so pri temperaturi 19 do 21 °C, za delo, kjer človek ne uporablja mnogo mišične sile, so pri temperaturi 16 do 18 °C, medtem ko so najboljši delovni pogoji za težka fizična dela pri temperaturi 12 do 14 °C. Nižja temperatura ni primerna, saj zahteva toplejša oblačila, kar pa ovira delavca pri delu.

Pri prenizkih temperaturah, ki jih povzročajo hladna telesa, je treba zvišati temperaturo zraka. Pri premočnem toplotnem sevanju je treba preprečiti sevanje z bleščeče gladkimi aluminijastimi zasloni ali pa s specialnimi oblekami (azbest). Treba je tudi znižati temperaturo zraka.

Premočno gibanje zraka, kar navadno imenujemo prepih, preveč ohlaja nepokrite dele kože, kar potem povzroča bolečine v mišicah (revmatizem). Če je gibanje zraka premajhno, potem znoj ne izhlapeva, kar pa privede do porasta telesne temperature, koža postane lepljiva in pojavijo se enake težave kot pri previsoki temperaturi zraka.

Prepih moramo preprečiti, pri premajhnem gibanju zraka pa moramo vgraditi ventilatorje in uvajati svež zrak. V pisarnah in pri lahkih delih najlaže delamo ob gibanju zraka s hitrostjo 15 cm na sekundo, ali 9 m na minuto. Pri težkih delih pa mora doseči gibanje zraka hitrost 15 do 40 cm na sekundo ali do 24 m na minuto.

Previsoka vlaga v zraku ovira znojenje, zaradi česar teže prenašamo višje temperature, medtem ko prenizka vlaga v zraku povzroča prekomerno znojenje. V takih primerih imamo neugoden občutek suhote v nosu, ustih, grlu, sapniku. Zato moramo pri previsoki vlagi v zraku izboljšati zračenje, pri prenizki vlagi pa umetno ovlažiti zrak. Najugodnejše počutje pri delu je, ko je relativna vlaga zraka med 30 in 70 %. Mimogrede si še razjasnimo pojem relativne vlage zraka. Pri določeni temperaturi je lahko v zraku samo določena količina vlage — to je maksimalna vlaga. Če je te več, se odvišna vlaga zgosti v obliki drobnih kapljic. Vemo pa, da se pri isti temperaturi nahaja v zraku neka določena količina vlage, to je absolutna vlaga. Če delimo število, ki v gramih izraža stvarno količino vlage v zraku, s številom, ki izraža v gramih maksimalno vlago, in to pomnožimo s 100, dobimo število, ki nam pove odstotek relativne vlage. Tehnično je to zelo zapleteno merjenje, zato uporabljamo tako imenovane higrometre (vlagomer), kjer nam kazalec pokaže odstotek relativne vlage.

Ne samo, da ergonomija proučuje vpliv temperature, gibanja in vlažnosti zraka na človeško telo, ampak tudi svetuje, kako najbolje rešiti probleme s področja svetlobe, zaprašenosti, zadimljenosti na delovnem mestu in podobno. Seveda se s tem ukvarjajo strokovnjaki s področja tehnike, psihologije dela in medicine, ki v skupinskem delu rešujejo probleme s področja ergonomije. Vendar bi bilo njihovo delo zaman, če bi skušali reševati probleme takrat, ko se ti že pojavijo. Kajti takrat, ko določen tehnološki proces teče, ga je težko spreminjati. To nam lepo dokazuje naša tovarna, še bolj pa naši sosedi. Takrat, ko je bila tovarna zgrajena, pri nas še nismo poznali psihologov dela in medicine dela, ampak le tehnologe, ki pa niso imeli pojma o vplivih delovnega procesa in delovnega okolja na duševnost, razpoloženje in zdravje delovnega človeka. Pri gradnji novih tovarn ali novih obratov ni dovolj, če sodelujejo pri načrtih samo tehnologi. V razvitih državah so še pred zadnjo vojno, še bolj pa po njej zadolžili strokovnjake že pred pričetkom obratovanja nove tovarne, da bi našli rešitve predvidenih problemov. Navedeni strokovnjaki morajo raziskovati vpliv delovnega procesa in delovnega okolja na delavca ne samo pred obratovanjem, ampak tudi med obratovanjem. Kajti kapitalist se dobro zaveda, da daje brezglavo izkoriščanje delavca le malo dobička. Dobro se zaveda, da že samo priučevanje delavca za določeno fazo dela zahteva mnogo stroškov, fluktuacija pa zmanjšuje uspešno storilnost in s tem seveda tudi dobiček. Vsak strokovnjak, pa najsi bo samo priučen delavec, z dolgoletnim delom skuša najti razne izboljšave in s tem povečati storilnost. Ni dovolj le finančna spodbuda, na svojem delovnem mestu mora biti tudi zadovoljen.

Biti mora zdrav, kar ne pomeni samo telesnega blagostanja, ampak tudi duševno in socialno blagostanje.

Zdravje, delo in produktivnost so med seboj tesno povezani. Na to je treba misliti že pri načrtovanju tovarne, kajti med obratovanjem je težko kaj spremeniti. In če je za letošnji svetovni dan zdravja bilo vodilno geslo: Zdravje, delo in produktivnost, to pomeni, da se svetovna zdravstvena organizacija dobro zaveda, v kako važni odvisnosti so si zdravje, delo in produktivnost. Zdrav delavec doseže večjo storilnost, večja storilnost pa nudi več sredstev za čuvanje zdravja in zboljšanje delovnih pogojev. Nad zdravstveno službo se hudujemo, češ da ne ukrepa, ko vedno več do sedaj zdravih ljudi oboleva. Na službo varnosti pri delu se takrat, ko se uvaja nova tehnologija, ali pa spreminja obstoječi tehnološki postopek — skoraj vedno pozablja. Z gašenjem požar samo omejimo, pravočasni ukrepi pa požar lahko preprečijo. Sodelovanje tehnologa s psihologom in zdravnikom je lahko samo v korist delavcu in posredno tudi skupnosti. Če se pa vsak sam zase bavi s svojimi problemi, je uspeh ničev. Neodpustljivo je, da vsake novosti ne prouče strokovnjaki — ergonomi. Tolažimo se, tako in tako gre vse iz skupnega žepa. Zato so posledice strahotne: velik porast delovnih invalidov, storilnost dela daleč zaostaja za storilnostjo drugih narodov — čeprav naši delavci v tujini presegajo ostale v tujini! — narodni dohodek le počasi raste. Zdramimo se v zadnji minuti pred dvanajsto in združimo posamična prizadevanja.

Dr. Edo Tepina

ČESTITKA IZ BEOGRADA

Iz Beograda smo, kot vsako leto doslej, prejeli novoletno čestitko od našega bivšega sodelavca Jožeta Jagra in njegove soproge Ančke. Piše takole: Vsemu kolektivu želiva srečno novo leto 1970.

Na uspehe novega leta naj bi bili ponosni kot na dober nov avto.

OBVESTILO

Po pooblastilu delavskega sveta podjetja je upravni odbor sprejel sklep, da velja v okviru 42-urnega delovnega tedna v letu 1970 naslednji vrstni red delovnih in prostih sobot:

Leto 1970 mesec	Delovne sobote	Proste sobote	Državni prazniki	Število del. dni — ur
Januar	10., 24.	3., 17., 31.	1. četrtek 2. petek	22 d. dni — 176 OP 16
Februar	7.	14., 21., 28.	—	21 d. dni — 168
Marec	7.	14., 21., 28.	—	23 d. dni — 168
April	4.	11., 18., 25.	—	22 d. dni — 176
Maj	— 9., 30.	16., 23.	1. petek 2. sobota	22 d. dni — 176 OP 16
Junij	27.	6., 13., 20.	—	23 d. dni — 184
Julij	25.	4., 11., 18.	4. sobota 22. sreda	23 d. dni — 184 OP 8
Avgust	22.	1., 8., 15., 29.	—	22 d. dni — 176
September	19.	5., 12., 26.	—	23 d. dni — 184
Oktober	17.	3., 10., 24., 31.	—	23 d. dni — 184
November	14.	7., 21., 28.	1. nedelja 29. nedelja 30. ponedeljek	22 d. dni — 176 OP 8
December	12.	5., 19., 26.	1. torek (prenesen drž. praznik)	23 d. dni — 184 OP 8

Obrazložitev:

Premik v januarju je bil izvršen oziroma je bilo zmanjšano število za 1 prosto soboto zaradi manjkajočih efektivnih ur, kar nam narekujejo izredne proizvodne naloge. 2. maj je delovna sobota in državni praznik, zato je dela prost plačan dan.

NA PREDLOG URADA ZA PROMET V LJUBLJANI OBJAVLJAMO NASLEDNJI ČLANEK:

Varnost kolesarjev

Če bi se vsi kolesarji naenkrat znašli na vseh slovenskih cestah, bi srečali po enega približno vsakih 25 m, kar pomeni, da je v Sloveniji kolo prometno sredstvo, ki še veliko pomeni in ki se ga največ uporablja na poti v službo in domov.

Toda na žalost, zavzemajo vidno mesto tudi v statistiki prometnih nesreč in posledicah, pri katerih so udeleženci prav kolesarji. Gre torej za varnost kolesarjev v današnjih prometnih razmerah. Zaradi kolesarskega prometa, ki ga tvorijo že šolski otroci pa vse do najstarejših in zaradi velikega porasta motornih vozil, je postalo to vprašanje tako aktualno kot še nikoli.

Na to nas opozarjajo zaskrbljujoče številke kot n. pr.: samo v treh letih je izgubilo življenje v prometnih nesrečah v Sloveniji 187 kolesarjev, to je toliko ljudi, kot ji zaposluje že precej močna delovna organizacija. Nadaljnjih 3.200 pa jih je bilo huje ali lažje telesno poškodovanih, izmed katerih je mnogo takih, ki ne bodo nikoli več sposobni za delo, itd.

Večino prometnih nesreč so povzročili kolesarji sami, največ na poti na delo in z dela.

Zakaj? Vzrokov za to žalostno črno kroniko je več.

1. Zato, ker najbrž cestno prometnih predpisov kolesar ne pozna dovolj ali jih sploh ne pozna;

2. čeprav jih pozna, jih ne upošteva.

Vsakodnevni primeri prometnih nesreč kažejo na to, da so v večini primerov kršena najbolj osnovna pravila prometa, za katera bi težko rekli, da jih kolesarji ne poznajo. Recimo n. pr. neupoštevanje znaka »stop« pred križiščem, nenakazovanje spremembe smeri vožnje, izsiljevanje prednosti vožnje itd.

To so poleg vožnje v vinjenem stanju, kar se zelo pogosto dogaja, raztresenosti in nepazljivosti, najbolj pogostni vzroki prometnih nesreč, ki jih pripisujemo prav kolesarjem.

Promet kolesarjev je, kot rečeno, mnogo bolj nevaren kot nekoč. Kolesarskih poti je tako malo, da to skoraj ni omembe vredno. Zato se na tako ozkem cestnem prostoru prepletajo motorna vozila in kolesarji, kjer lahko pomeni še tako majhna napaka ali nepravilnost kogarkoli hudo prometno nesrečo. In tako se tudi dogaja.

K vsemu pripišimo še jesenske in zimske zelo neugodne pogoje za vožnjo s kolesom, poleti pa izredno veliko število motornih vozil, potem lahko rečemo, da so kolesarji v težavnem položaju skozi vse leto.

Take prometne prilike so sprožile »alarmni zvonec«, ki opozarja tako kolesarje, kot vse ostale na maksimalno previdnost kjerkoli in kdajkoli, ko se znajdejo kot člen v verigi cestnega prometa.

Marjan Metljak

Nad meglo je sonce in jasnina — (Foto O. Dolenc)

AFORIZMI

Odpuščanje je znak ravnodušnosti, prava ljubezen nikoli ne odpušča. Sylva

—o—

Skrivnost moči je v spoznaju, da so drugi večji slabiči od nas. Borne

—o—

Neumno je hvaliti se s tem, da nimaš sovražnikov, to je samo dokaz, da nič ne pomeniš. Bougeard

—o—

Blagor deželi, kjer lahko pošten človek govori prav tako glasno kot ničvrednež. Palmerston

—o—

Najlaže podkupiš novinarja, ki nima kaj napisati, oni drugi so predragi. Lippman

NAMESTO VOŠČIL

Delovni kolektiv Titovih zavodov »Litostroj« v Ljubljani je sklenil, da bo namesto voščil svojim poslovnim partnerjem daroval 5.000 dinarjev od potresa prizadetim v Banjaluki.

Vsak dan se srečujemo

(Kramljanje)

Da, vsak dan se srečujemo s predmeti okrog sebe, z nalogami pred seboj, z nadrejenimi nad seboj, z okoliščinami v sebi in zunaj sebe.

Prosim vas, ne berite naprej — dolgočasilo vas bo. Nobene afere ni zraven (še Olimpijine se ne bom dotaknil), tudi ženitne ponudbe sem izpustil in za zanimivosti o novem seksualnem valu boste prikrajšani. Ogniti se nisem mogel le mikro-makroskopski metodi, ki pa je za obravnavanje nameravanega neobhodna.

Opozoril sem vas — ne berite!

Če trmasto vztrajate, pripišite posledice sebi — moj telefon se na valu reklamacij ne oglaša.

TOVARIŠ TELEFON!

Ste že kdaj pomislili, koliko telefonskih pogovorov gre skozi našo centralo? Telefonistke jih občutijo, čeprav ne vedo za vse — avtomatika opravi svoje.

Vzemimo, da lastnik telefona dnevno samo enkrat zavrti številčnico. Pri približno 530 nameščenih telefonih v tovarni pomeni to okoli 150.000 pogovorov na leto. Navadno so naši telefonski pogovori vljudni, nujni, stvarni, kratki — največ 2 minuti traja vsak. Račun pokaže, da bi to pomenilo kakih 560 delovnih dni na leto...

Vsak telefonira **nujno** in robanti, če je poklicana številka zasedena; vsak se pogovarja le stvarno in kratko — denimo samo enkrat dnevno, in že je besed za nepretrgan triletni govor človeka pri osemurnem delavniku, upoštevaje praznike, proste sobote in dneve tedenskega počitka. Mar ni to zanimivo?

Ali pa se res znamo tako pogovarjati — kratko, jedrnato, vljudno? Največkrat ne, zato je vse drugo odveč — presežek — pa ne za sklade, tudi za boljše odnose dostikrat ne...

Bo tako tudi v novem letu?

BAROMETER KAŽE

Odraz vse večje skrbi za naše zdravje in počutje je gotovo merjenje planskih obvez z »Našim barometrom«. V preteklem letu je to postalo ena stalnih oblik obveščanja. Škoda, da se pri tem zanemarja preventiva, ki jo še naprej prepuščamo širokim delovnim množicam, da jo rešujejo po svoje, dokler z novim mesecem ne postane spet statistično gradivo za izpopolnitev nastavljenih stolpcev in razpredelnic. Operativna evidenca?

Prav ob teh podatkih smo se prek leta neštetokrat vpraševali, kje smo. Odgovorni so nam dajali odgovore — mesec za mesecem — in bili smo zadovoljni z njimi; bolj ali manj, večkrat manj.

Bilo je kljub temu lepo sožitje: barometer je kazal le viharje v kozarcu vode, čeprav je »nekje nekoč« napovedoval katastrofo.

Res da je barometer instrument vremenarjev; vsaj nekaj zaupanja pa bi gotovo zaslužil! Berimo ga večkrat in sproščeno — se pravi brez svojih ozkih pomislekov, ki na barometer ne morejo vplivati.

KAVICA

V življenju so človek vdaja najrazličnejšim mamilom: smrdljivemu tobaku, opojnim pijačam, zapeljivim očem, valovitim oblikam in — kavici: dobri črni kavici — sladki, grenki, gosti, redki — pač kavici po želji.

Prepričan sem, da vsi ne pijejo kave; potrošnja pa ni zato nič manjša, ker nekateri pijejo dvojno.

»To je zaradi živcev, pri kraju smo z njimi,« pravimo in se naprej predajamo mamilom — temu in onemu.

Poznam človeka, ki se omamlja z vonjem vijolic (ta za družbo ni nevaren), in drugega, ki kot mlad zaljubljenec živi v oblaku svoje namišljene veličine — to je nevarnejša vrsta omame.

Redki so, ki se omamljajo z delom; z uspehi pač, celo z delovnimi uspehi drugih...

Kaj ima pri vsem tem kavica? Kadi se iz nje in živce miri — ni pa dobra, če prekipi, pravijo.

Sicer pa je Mark Avrelij v svojem Dnevniku zapisal trdo resnico:

»Kako hitro na svetu vse mine — v življenju ljudje in v času njihov spomin«.

PRAVLJICA ZA VSE

Nekoč je bilo podjetje. (Ne, drugače bomo začeli.)

Takole: Nekoč je živel oče. Imel je več sinov. Živeli so v duhu družinske ljubezni, kjer so prerekanja, razprtije in podobno le dokaz velike medsebojne povezanosti.

Dogodilo se je, da je oče v naponu sil obolel. Saj poznate to — že sama po sebi je bolezen nerodna reč, kaj šele pri toliko bojevitih otrocih. Pa je skrbni oče po daljšem premisleku lepega dne zbral sinove okoli bolniške postelje, pogledal drugega za drugim v oči in z resnim glasom dejal:

»Ljubi moji sinovi! Prišli so hudi časi, ne vem, kako bo z menoj. Glejte, vzeli so mi otroški dodatek za vas, o invalidnini pa ni, da bi govoril (trdijo, da sem dobro razvit). Zato sem razmislil in sklenil povabiti v hišo hčerko bogate tete. Ona bo odslej skrbela za vas. Želim, da ji pomagate, ko vam bo kuhala kosilo.«

Tako je dejal oče in solza upanja se mu je utrnila iz trudnega očesa. Upanje je prešlo tudi na sinove, ki so brž pripravili prostor za gostjo.

Lepega jesenskega dne je bila deklica tu. S seboj je imela potovalko, kajti prišla je naravnost iz tujine.

Sinovi so jo lepo sprejeli in kmalu je bila kot eden izmed njih — kar se družinske ljubezni tiče, seveda. Klicali so jo preprosto PA in imeli z njo, na jezo sosedov, veliko veselje. Včasih so ji zapeli tisto znano »Je ne regrette rien«.

Oče se je s pilulami bogate tete lepo opomogel in... Ta pravljica ima več variant, zato »Ne prehitevajmo bodočnosti na ovinku,« kot sem nekoč bral v Komunistu.

PLAČILNI SISTEM

Tokrat toliko, da ni zastor padel. Vse je kazalo, da bo komedija ostala brez zadnjega dejanja, kar bi bilo po splošnem mnenju res škoda.

Potem je bila situacija le rešena, žalujoči ostali so bili potolaženi, malodušnim so vlili upanje, omahujoče so spet pridobili.

Tako je bil utrjen plačilni sistem, s katerim smo skočili čez kozo. Kaj zato, če so sosedje v tem skakali že čez konja. »Tudi mi bomo,« so dejali tisti, ki so ostali.

Potem je šlo kot po loju: organizacija, koordinacija, realizacija,

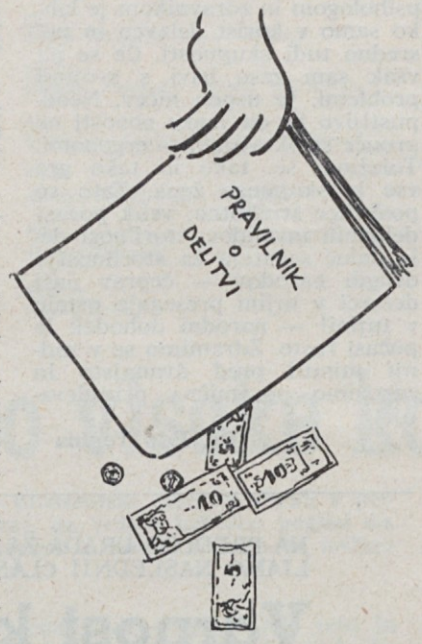

kooperacija, administracija, fluktuacija... Zataknilo se je, še tu in tam, toda kje se ne?

Ko so se proti koncu leta pokazali podatki vseh teh agilnosti, je manjkalo ton, odstotkov, pozitivnega dohodka, naročil, skladov in podobnega; ostali pa so zamujeni roki, penali, obresti ter nekaj več materiala in izdelkov za DINOS.

Če bi bil to scenarij za filmski zapis, bi v tem sicer breztonskem kadru zaslišali v rahlem staccatu melodijo marša na Limu, v lep spomin na neko elektrarno, za konec pa valček »Po lepi modri Donavi« ob posnetku velikega gradbišča čez celo platno.

CAVEANT CONSULES

»Vodilni naj odgovarjajo,« pravimo. »Dali smo jim funkcionalni dodatek.«

(Pravzaprav se mi zdi tole razmišljanje tako osebno, da bi ga

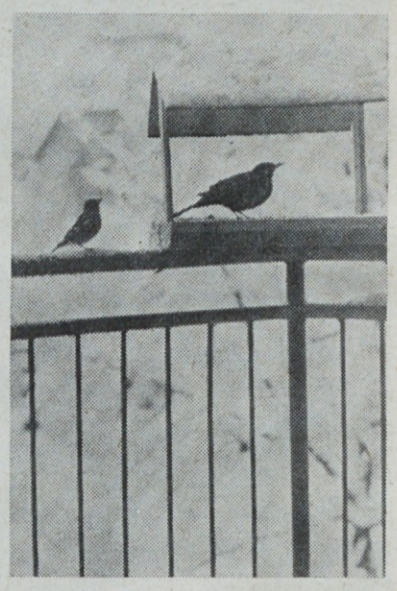

veljalo iznašati le kje na samem; kvečjemu še v razgovoru z neprizadetim slučajnim sopotnikom na službenem potovanju — vsaj kar zadeva upoštevnost.)

Odgovornost veže tako »glavnega« pri vhodu v tovarno kot glavnega za orehovo pisalno mizo. Stopnja in obseg te odgovornosti je seveda različna. Vendar to ni tisto glavno, kar daje glavnemu — generalnemu pravico, da kliče »glavnega« od vhoda na odgovornost. Bistveno pri vsem je, koliko se eden ali drugi in vsi, ki so vmes, te svoje odgovornosti zavedajo in so jo pripravljeni pošteno in zavestno nositi vsak trenutek.

Kot je še tako lepa ideja sama po sebi mrtva, dokler je ne spravi v življenje človek, tako je tudi pojem odgovornosti le lepa beseda, mrtva črka, dokler ne zaživi v organizirani skupnosti.

Sicer pa menim, da se razumemo, kajti spet smo tam: »Vsi za enega, eden za vse!« »Dobro, da tisti zadnji eden nisem jaz,« se nas tolaži dva tisoč... (natančno število zaposlenih naj vpiše kadrovska služba — minus pa ena izjema na vsakih 500).

Zato: naj živi kolektivna odgovornost s funkcionalnim dodatkom!

KLJUČ

Kadar hočemo nekaj skriti, navadno zaklenemo. Včasih damo pod ključ tudi človeka, drugič kdaj pa se dogovorimo za »ključ v roke« (kot recimo pri objektu »ŠAR«). V vsakem primeru računamo pri tem na določeno zavarovanje bodisi imovine, bodisi druge posesti, katere lastniki sodimo, da smo (to zadnje ne velja za dobiček, ustvarjen pri prodaji objektov »ključ v roke«, kajti zanj tudi priznani TITAN še ni izumil zanesljive ključavnice!)

Včasih se zaklepamo tudi sami vase, človek do človeka, človek do družbe.

Živimo v kolektivu, ki se pretežno bavi z individualno proizvodnjo, toda v tako rekoč organiziranem procesu. To pomeni, da so izdelki proizvod skupnega prizadevanja ljudi, tako iz akvizicijskega, projektivnega, prodajnega, nabavnega, proizvodnega, kontrolnega, montažnega in kaj vem iz katerega oddelka še. Zakaj pozabljamo na to? Zakaj se s toliko in toliko ključi zaklepamo v okvir svojega delovnega mesta, med stene oddelka, enote, kadar gre za skupne cilje? Saj vsi vemo, da le usklajeno skupno delo rodi uspeh.

Morda je prav odgovor na to vprašanje **ključ** za reševanje večjega dela problematike, ki nas tišči k tlom.

Razmislimo ob začetku novega leta tudi o tem. Morda bodo potem naši medsebojni odnosi boljši — in delovni tudi. Prepričan sem.

DOLGO POLETJE

Prvi sneg je bolelil hrib in dol in zažareli so obrazi otrok. Starejšim v mestih ni do snega in čimprej bi se ga radi znebili; najprej pred garažo, nato po cestah in še kje. Za vse tako nikoli ni vse prav in nekateri še vedno vprašujejo, kaj je naše neslo na Anapurno, čeprav hkrati ploskajo Cerarju, Danevu — da, celó Olimpijinim žogobrcem.

Zakaj se znamo zabavati samo še ob gledanju televizije, presedevanju v kinu, kavarni ali gostilni, z norimi avtomobilskimi vožnjami, ljubavnimi avanturami najrazličnejših obsegov in oblik? Neusmiljeni zakon življenja je, da otroštvo mine, preden se ga prav zavemo, in da mlada leta sfrfotajo, ko smo komaj pogledali v svet. Toda zakaj se naše »dolgo poletje«, doba, za katero živimo, izgublja s tako klavrnimi znamenji prezgodnje ostarelosti?

Morda prav iz tega izvira tisto pomanjkanje mladostne zagnanosti in dobrovoljnosti pri izpolnjevanju nalog. »Lepo je v naši domovini biti mlad,« je pelo v srcih prvih graditeljev tovarne. Kje je zdaj ta duh? Zakaj je tako važno, ali pišemo leto 1947 ali 1969, če smo po srcu stari le »toliko, kolikor se počutimo«? Zakaj potem obupujemo?

Mislimo na vsakodnevno rekreacijo po svojem, ne po kitajskem vzorcu in potrebah in — lepši bo naš jutrišnji dan!

(Ni to propaganda za planinsko dejavnost, čeprav mislim tudi na to metodo pomlajevanja, na ta, vsem dostopen vir zdravja in dobre volje).

Naj ostane čimdalje v nas (ali pa se spet vrne) vsaj delček tistega veselja do narave, ki jo občuti otrok, ko začno naletavati prve snežinke, vsaj kanček tiste volje in zagrizenosti, s katero — ne samo zase — osvaja kolajne Cerar, Daneu pa polni nasprotnikov koš!

Želim, da bi bila v prihodnje naša srečanja pri teh prizadevanjih bolj pogosta.

Tako, oprostite!

Napisal je in vso srečo vam še naprej želi vaš

več-ni mladenič ETO

Laže je spoznati deset tujih dežel kot enega samega človeka.
Dearn

—o—

Pri ženskah ima največ uspeha tisti, ki se jim najbolj trdovratno upira.
Lodge

—o—

Politiki so kot vremenoslovci, ki pravijo: »Napoved vremena je bila pravilna, samo vreme je bilo napačno.«
Moravia

—o—

Moški ne vedo, kako končati, ženske pa ne kdaj.
Rowland

—o—

Demonstracije, ki jih dovoli policija, bi moral prepovedati tisti, ki jih je organiziral.
Hochut

—o—

Najboljše sredstvo proti mnogim skrbem je ena sama skrb.
Maupassant

—o—

Iz nekaterih ljudi se ni potrebno norčevati, dovolj je, če jih citiramo.
Neumann

Ob razpravah o planu so se zmenili za normativ 10 ton na zaposlenega

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Cena posamezni številki v prodaji 50 Sdin — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru.